

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Ing. Petra Zátopková

Lesní pedagogika v mezinárodní perspektivě

Olomouc 2016

vedoucí práce: PaedDr. Alena Jůvová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Lesní pedagogika v mezinárodní perspektivě zpracovala sama a výhradně s použitím pramenů uvedených v seznamu použité literatury.

V Jasenici dne 13. 6. 2016

Petra Zátopková

Poděkování

Děkuji za odbornou pomoc, cenné rady a vlídné slovo při vypracovávání této práce vedoucí paní Aleně Jůvové a za poskytnutí studijních materiálů a taktéž cenné rady, připomínky a pohled odborníka z profese paní Alici Bučkové.

Taktéž bych ráda poděkovala své rodině za podporu a trpělivost, především mému muži Vladimíru Zátopkovi.

A samozřejmě děkuji i všem ostatním, kteří ovlivňovali mé dosavadní životní směřování, ale není v mé moci všechny jmenovat.

Obsah

ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Lesní pedagogika	9
1.1 Pojem lesní pedagogika	10
1.2 Joseph Cornell	11
1.3 Zážitková pedagogika jako jedno z východisek lesní pedagogiky.....	13
1.4 Historie lesní pedagogiky.....	14
2 Lesní pedagogika ve vybraných zemích.....	18
2.1 Česká republika	18
2.1.1 Lesní hospodářství v ČR.....	18
2.1.2 Historie lesní pedagogiky v ČR.....	18
2.1.3 Koncepce lesní pedagogiky.....	19
2.1.4 Cíle lesní pedagogiky.....	19
2.1.5 Cílové skupiny.....	20
2.1.6 Legislativa a související dokumenty.....	20
2.1.7 Lesní pedagogové	21
2.1.8 Lesní pedagogika a rámcový vzdělávací program základního vzdělávání. 22	
2.2 Švýcarsko	25
2.2.1 Lesní hospodářství ve Švýcarsku	25
2.2.2 Koncepce lesní pedagogiky.....	25
2.2.3 Certifikace lesních pedagogů	27
2.3 Rakousko.....	28
2.3.1 Lesní hospodářství v Rakousku.....	28
2.3.2 Koncepce lesní pedagogiky.....	28
2.3.3 Cílové skupiny.....	29
2.3.4 Lesní pedagogové	29

2.4	Spolková republika Německo	31
2.4.1	Lesní hospodářství v SRN.....	31
2.4.2	Koncepce lesní pedagogiky.....	31
2.4.3	Cílové skupiny.....	32
2.4.4	Lesní pedagogové	32
2.5	Polsko.....	36
2.5.1	Lesní hospodářství v Polsku.....	36
2.5.2	Koncepce lesní pedagogiky.....	36
2.5.3	Lesní pedagogové	37
2.6	Slovenská republika.....	39
2.6.1	Lesní hospodářství na Slovensku	39
2.6.2	Koncepce lesní pedagogiky.....	39
2.6.3	Cílové skupiny.....	40
2.6.4	Lesní pedagogové	40
2.7	Spojené království Velké Británie a Severního Irska	42
2.7.1	Lesní hospodářství ve Spojeném království.....	42
2.7.2	Koncepce lesní pedagogiky v Anglii, Skotsku a Walesu	42
2.7.3	Outdoor Learning Wales, Outdoor & Woodland Learning Scotland.....	43
2.8	Finsko.....	44
2.8.1	Lesní hospodářství ve Finsku.....	44
2.8.2	Koncepce lesní pedagogiky.....	44
2.8.3	Lesní pedagogové	45
2.9	Švédsko	47
2.9.1	Lesní hospodářství ve Švédsku	47
2.9.2	Koncepce lesní pedagogiky.....	47
2.9.3	Cílové skupiny.....	47
2.10	Environmentální edukace v USA.....	49

II. EMPIRICKÁ ČÁST.....	51
3 Analýza koncepcí lesní pedagogiky ve vybraných zemích.....	51
3.1 Úvod do empirické části	51
3.2 Výzkumný cíl.....	51
3.3 Výzkumný soubor – metoda sběru dat	51
3.4 Výsledky komparativní obsahové analýzy	52
3.4.1 Rámcová koncepce lesní pedagogiky	53
3.4.2 Hlavní cíle lesní pedagogiky.....	55
3.4.3 Hlavní cílové skupiny lesní pedagogiky	56
3.4.4 Současná situace lesní pedagogiky ve vybraných evropských zemích	57
3.5 Inspirace pro českou lesní pedagogiku – doporučení pro praxi.....	58
ZÁVĚR	59
LITERATURA A POUŽITÉ ZDROJE	60
Seznam zkratk.....	68

Příloha č. 1: Tabulka plynulého učení

ANOTACE

ÚVOD

Lesní pedagogika je teprve se rozvíjející a rozšiřující vzdělávání, které se prosazuje převážně v zemích, kde je zájem na zlepšování vztahu veřejnosti k lesnímu hospodářství a především k prohlubování znalostí laické veřejnosti o lesních ekosystémech (o významu lesní pedagogiky a lesní pedagogice jako takové pojednává detailněji první kapitola). U nás se lesní pedagogika oficiálně vyskytuje necelých 20 let a pomalu přecházíme z fáze přebírání LP podle rakouského modelu k vzájemným inspiracím napříč zeměmi, které lesní pedagogiku stejně jako Česká republika začaly realizovat (například Polsko, Slovenská republika, Maďarsko a mnohé další).

Jak probíhají a vypadají programy a aktivity lesní pedagogiky v jednotlivých zemích ovlivňuje mnoho faktorů, například podmínky pro její provádění v dané zemi, směřování státní lesnické a environmentální politiky, vztah veřejnosti k lesnictví a mnohé další. Pozorným pohledem na stav lesní pedagogiky v jednotlivých zemích zvnějšku je možné se inspirovat i poučit, to platí jak ve směru od zemí s dlouholetou tradicí v lesní pedagogice k zemím s krátkodobější zkušeností, tak také naopak.

Hlavním cílem této bakalářské práce je poskytnout ucelený přehled informací o lesní pedagogice obecně a jejím stavu ve vybraných evropských zemích.

Teoretická část bakalářské práce si klade za cíl:

- představit lesní pedagogiku jako pojem, definovat její koncepci, hlavní cíle a cílové skupiny,
- popsat historii vzniku myšlenky o vzdělávání v přírodě, představit původní koncepci Josepha Cornella a představit zážitkovou pedagogiku jako nedílnou součást lesní pedagogiky,
- nastínit další okolnosti vzniku a fungování lesní pedagogiky (trvale udržitelné hospodaření, atd.),
- uvést známější mezinárodní projekty na poli lesní pedagogiky,
- popsat současný stav lesní pedagogiky ve vybraných zemích Evropy (Česká republika, Finsko, Německo, Polsko, Rakousko, Slovenská republika, Spojené království, Švédsko a Švýcarsko).

Praktická část bakalářské práce si vytýká tyto cíle:

- shrnout a porovnat stav lesní pedagogiky v evropských zemích a vytvořit tabulku přehledně znázorňující vybrané podmínky pro lesní pedagogiku v daných zemích.

První a druhá kapitola tvoří teoretickou část práce. V první kapitole se nachází definice pojmu lesní pedagogika, rozbor významů jednotlivých pojmů souvisejících s lesní pedagogikou, a dále podrobnější informace o tom, čím se lesní pedagogika zabývá, kdo ji vykonává a kdo se jí může účastnit a také představení její historického vývoje.

Druhá kapitola začíná rozsáhlejším popisem stavu lesní pedagogiky v České republice včetně popisu jejího vzniku u nás, podrobného rozboru souvisejících právních dokumentů a strategií přímo jmenujících lesní pedagogiku a postavení a možnosti lesní pedagogiky v rámcovém vzdělávacím programu českého školství. Dále jsou řazeny informace o stavu lesní pedagogiky v dalších zemích podle směru přebírání a šíření lesní pedagogiky (Švýcarsko, Rakousko, Německo), našich sousedů (Polsko, Slovensko), a dále jako příklad jiného než střeoevropského pojetí lesní pedagogiky (Spojené království) a konečně na závěr severoevropsky vnímaná lesní pedagogika (Finsko a Švédsko).

Třetí kapitola se věnuje srovnání výše popsaných informací o stavu lesní pedagogiky ve vybraných zemích, a to pomocí porovnávání blíže specifikovaných popisných kategorií (rámcová koncepce lesní pedagogiky, hlavní cíle a hlavní cílové skupiny lesní pedagogiky). Na základě informací z kapitoly druhé byly vytipovány a uvedeny aktivity a nápady, o které by mohla být česká lesní pedagogika v budoucnu obohacena. Pro přehlednost byla sestavena tabulka znázorňující rozdíly mezi jednotlivými lesními pedagogikami vybraných zemí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Lesní pedagogika

Pro správné pochopení termínu lesní pedagogika se následující kapitola zabývá její definicí, významem i popisem původní myšlenky plynulého učení J. Cornella a nástinem, co je zážitková pedagogika jakožto nedílná součást aktivit lesní pedagogiky.

Význam lesní pedagogiky

Návrat k přírodě a lidské přirozenosti propagoval již v 18. století Jean-Jacques Rousseau, jeho názor na vliv přírody na člověka naznačuje i jeden z jeho citátů: „*Až uvidíte, že se chystám umřít, odnese mě do stínu dubu! Slibuji Vám, že se odtud vrátím.*“ (Rousseau, 2016, s. neuveдена). Jeho myšlenky a názory našly své pokračovatele i v českých zemích, navázali na ně třeba spisovatelé a myslitelé Jan Neruda či Božena Němcová. Význam přibližování přírody, učení se o jejích zákonitostech a potřeba přírody pro člověka s pokračujícím pokrokem byly zřejmé již pedagogům na začátku minulého století. Od té doby tato potřeba zastavit vzdalování člověka přírodě mnohokrát vzrostla, ačkoliv se ve vzdělávání od druhé světové války objevují různé způsoby a pokusy, jak tento trend zvrátit. Ani s množstvím programů a projektů environmentální edukace, které v současnosti máme, nemůžeme být spokojeni a nemůžeme se nechat ukolébat jejich dostatkem. I doba a vývoj jdou dál a ty nás berou naopak dále směrem k počítačům, dálkovým ovladačům, a svádí k nezaujatému pozorování z klidu domova oproštěného od bezprostředních vjemů a prožitků. Ty jsou ale právě často klíčem k probuzení vztahu k přírodě a pochopením její důležitosti pro nás všechny dohromady i pro každého zvlášť.

Les je na našem kontinentu velmi rozšířený a dosažitelný ekosystém, který zároveň nemá ve své komplexnosti dějů, vztahů a významu pro celou planetu obdoby. V rukou dobrého pedagoga se les může proměnit v laboratoř, tělocvičnu, chrám, koncertní síň, ukázkový objekt nejrůznějších vzájemných vztahů a přírodních zákonitostí jako i živé 3D představení přírody nebo relaxační prostory. To vše může lesní pedagogika využít a ve správně připravovaných a vedených programech lesní pedagogiky přispět k návratu člověka do přírody a znovunalezení jeho vztahu k ní. Stejně tak může lesní pedagogika napomoci k regeneraci sil a posílení emoční inteligence.

Održenost od přírody a útržkovitost informací, které se k člověku v dnešní době přeinformovanosti dostanou a které je schopen vůbec pojmout a zpracovat zase svádějí

k jednoduchým závěrům na základě několika neúplných informací. Také tak se lesnictví a lesní hospodářství dostává do špatného světla a není velice společností přijímáno. Ačkoliv výměra lesů a jejich zdravotní stav dlouhodobě roste a zvyšuje se, společnost je podle nedávných výzkumů veřejného mínění přesvědčena o opaku (Řezáč, 2008, s. neuvedena). I v tomto případě je lesní pedagogika jednou z možností, jak názor veřejnosti uvést na pravou míru a umožnit bližší kontakt a poskytnout informace o lesním hospodářství ideálně přímo na místě činu samotném.

V neposlední řadě má také lepší informovanost veřejnosti pozitivní vliv na její chování v lesích a tím i menší škody, které jsou z velké části způsobovány právě z důvodu neznalosti. Svědčí o tom také studie a výzkumy provedené v Rakousku a Spolkové republice Německo. Studie v Rakousku potvrdily pozitivní vliv lesní pedagogiky na snížení škod působených v lesních porostech jejich návštěvníky. Německé studie dále poukazují na to, že zážitky z programů lesní pedagogiky mají na účastníky sedmkrát větší vliv než jen pasivně předané vědomosti o lese a životním prostředí a že za jediný den s lesní pedagogikou je možné změnit názor účastníků, aby se škod v lese do budoucna nedopouštěli (Bučková, 2009, s. 36).

1.1 Pojem lesní pedagogika

Lesní pedagogiku lze charakterizovat zodpovězením základních otázek: Učíme koho? Kde? Co? A jak?

- Zapojit do lesní pedagogiky můžeme kohokoliv, nejčastěji jde o děti a mládež, ale program lze také uzpůsobit dospělým, seniorům, sociálně znevýhodněným skupinám lidí, lidem se zvláštními potřebami nebo rodinám.
- Lesní pedagogika probíhá nejčastěji v lese, ale je možné ji v omezeném rozsahu uskutečnit také v místnosti.
- Učení o lesním ekosystému a lidské činnosti v lesích (pozitivní vliv lesnického hospodaření na zachování lesa) a objasňování pojmu trvale udržitelného hospodaření nejen v lesích.
- Využívá se principů zážitkové pedagogiky, staví na autentickém prožitku, se kterým se dále pracuje ve smyslu vyvolání budoucích výchovných změn jedince (Másilka, 2003, s. 31).

Lesní pedagogika je pro lesníky vhodnou metodou práce s veřejností. Profesionální a poctivou práci lesníků je třeba návštěvníkům lesa vhodným způsobem ukázat a vysvětlit,

v čem spočívá partnerství mezi člověkem a přírodou k užítku a prospěchu obou. Je třeba také veřejnosti představit ostatní funkce lesa jako jsou například ochrana lesních společenstev, vodních zdrojů, vzácných živočišných a rostlinných druhů, rekreační funkce lesa a sociální funkce lesa (celková péče o krajinu) (Harkabus, Marušáková, 2004–2007, s. 68).

Můžeme také nahlédnout na oficiální definice lesní pedagogiky, například Palacká (2009, s. 80) uvádí, že je to environmentální vzdělávání o lese, o vztazích a procesech, probíhá ideálně v prostředí lesa a přibližuje širší veřejnosti prostředí lesa se všemi jeho funkcemi. Zajímavá je také definice z materiálů PAWS, kde Harkabus a Marušáková (2004–2007, s. 66) popisují: „Práce lesního pedagoga má za úkol zprostředkovávat zábavnou formou pojem trvalé udržitelnosti na příkladech lesnictví za pomoci aktivního prožitku a vlastních zkušeností.

Typy aktivit lesní pedagogiky

Nejčastěji se setkáme s lesní pedagogikou na následujících typech akcí:

Informační akce (celonárodní) – lesnické dny, lesnické výstavy, Dny Země, veletrhy, besedy a přednášky s lesníkem, soutěže lesnických zručností, lesnické projektové dny, vyučovací hodina s lesníkem.

Standardní (neperiodické) – vycházka s doprovodem lesníka, práce v lese a podobně.

Další možností seznámení s lesem organizované odborníky na les a myslivost jsou soutěže pořádané lesníky např. YPEF (v angličtině Young People in European Forests, v češtině Mladí lidé v Evropských lesích) nebo myslivci Zlatá srnčí trofej.

Periodické – volnočasový kroužek lesní pedagogiky, mateřská škola zaměřená na environmentální výchovu (lesní školka), vyučovací hodina s lesníkem (Marušáková, 2010, s. 10).

1.2 Joseph Cornell

Joseph Cornell je považován za pomyslného zakladatele nebo otce myšlenky lesní pedagogiky, nebo je alespoň za něho považován a uváděn ve většině česky psaných materiálech o historii lesní pedagogiky, případně v dalších pracích evropského původu (na jeho webových stránkách a v jiných dostupných amerických materiálech však o lesní pedagogice zmínku nenajdeme, v americkém pojetí se jedná spíše o environmentální edukaci).

Cornell se vždy rád pohyboval v přírodě. Program pro skupiny osob zaměřené na vnímavost k přírodě (v angličtině *the nature awareness*) a jejím krásám vytvořil poprvé na vysoké škole, později napsal knihu shrnující jeho zkušenosti do koncepce pro práci s lidmi

v přírodě Sharing Nature with Children a další. My bychom pravděpodobně mluvili o environmentální edukaci, v jazyce autora se píše o *the nature awareness methods*. Cornell tvrdí, že pokud chceme v lidech rozvíjet úctu k životu, musíme v nich nejprve probudit uvědomění. Koncepce popisuje, jak zařadit jednotlivé činnosti s ohledem na jejich působení na účastníky, aby byly v souladu s jemnými aspekty lidské povahy a měly tak na účastníky co největší vliv. Systém dobře funguje v nejrůznějších situacích, se skupinkami různých národností, věku i sociálního zázemí (Cornell, 2012, s. 12).

Zajímavé je, že nezávisle na výše zmíněném pracoval v 80. a 90 letech 20. století v Itálii psycholog Mihaly Csikszentmihalyi se svými kolegy na výzkumu stavu, který pojmenoval flow. Jedná se o stav naprosto soustředěné motivace, při kterém člověk plně ovládá své emoce pro řešení konkrétního úkolu nebo aktivity. Pro tento stav je charakteristický pocit spontánní radosti a nadšení při provádění činnosti (Csikszentmihalyi, 1990, s. 18).

Plynulé učení

Plynulé učení (v angličtině flow learning) má podle Cornella čtyři fáze, které na sebe hladce navazují, a každá přirozeně vyplývá z předešlé a plyne do následující.

1. Probuzení nadšení
2. Zaměření pozornosti
3. Přímý prožitek
4. Sdílení inspirace (Cornell, 2012, s. 15)

V první fázi je k získání smysluplného prožitku z přírody nezbytné probudit v účastnících **nadšení**, Cornell ho specifikuje jako pokojný a intenzivní zájem a bdělost.

Od nadšení postupně přejdeme k **zaměřené pozornosti**, která nám umožní věnovat se konkrétním aktivitám naplno a hlouběji vnímat přírodu (Cornell, 2012, s. 15).

Postupným zaměřováním pozornosti začínáme intenzivněji vnímat, co vidíme, slyšíme, hmatáme, cítíme a přijímáme intuicí. Uvědomujeme si rytmus a plynutí přírody. Navozuje se vnitřní ztišení a otevřenost a přírodu můžeme vnímat bez rušivých podnětů naší mysli, vstřebáváme **přímý prožitek**.

Ve čtvrté fázi se prožitek přetavuje v hlubší uvědomění. Společně prožité zjištění nových poznatků, propojení souvislostí, pochopení, kam aktivita směřovala a co měla účastníkům poodhalit z krás přírody. Toto je podle autora metody **sdílení inspirace**, pomocí společného prožívání s druhými si upevňujeme a lépe chápeme i své vlastní hluboké prožitky (Cornell, 2012, s. 16). Tabulka podrobněji uvádějící jednotlivé fáze plynulého učení a konkrétní přínosy je uvedena v Příloze č. 1.

Pokud použijeme výše zmíněné jako pomyslné milníky cesty, kterými by měla libovolná aktivita environmentální edukace projít se správným načasováním, můžeme vytvářet nekonečné varianty přírodních zážitků a her, které lze použít v daných podmínkách a je možné je upravovat a tvarovat dle potřeb. Bez omezení prostředí se systémem plynulého učení lze řídit v přírodě i při aktivitách v uzavřených prostorách. Rovněž není limitován délkou aktivit, může se podle něj řídit aktivita na půl hodiny, ale také celodenní projektový den. Cílem by měl být pro každého účastníka povznášející prožitek z přírody a odejít by měl každý s vyšší mírou citlivosti vůči všemu živému (Cornell, 2012, s. 16).

- Plynulé učení dokáže uvolnit pozornost ze sevření myšlenek, od rušivých vlivů, takže se lidé dokážou uvolnit, bavit se a užívat si přírodu.
- Plynulé učení pomáhá uvést lidi do přírody pomocí hravých činností, odplavení osobních problémů a nálad, vzbuzení nadšení a pozornosti.
- Plynulé učení vychází z lidské přirozenosti, a tak ho lze použít nejen ve třídě, ale také v osobním životě.

Cornell (2012, s. 40) mimo svoji metodiku plynulého učení upozorňuje na dvě zásadní podmínky nezbytné pro úspěšnou práci s lidmi v přírodě. Postoj vedoucího k výuce je první z nich. Abychom vzbudili v druhých nadšení pro přírodní činnosti, musíme jít sami příkladem a náš zápal pro přírodu by měl být také účastníky rozpoznatelný. Není možné probouzet v druhých zájem o přírodu a lásku k ní, pokud to tak necítíme sami. Druhou zásadou je jednat s každým člověkem s předpokladem, že v sobě má potenciál hluboké úcty k přírodě, kterého se chceme dotknout a rozvíjet ho, a zároveň každého člověka brát takového, jaký je právě teď (Cornell, 2012, s. 41).

1.3 Zážitková pedagogika jako jedno z východisek lesní pedagogiky

Zážitková pedagogika, výchova zážitkem, pedagogika zážitku, výchova dobrodružstvím, nebo výchova v přírodě jsou termíny, se kterými se také můžeme běžně setkat při popisování způsobu edukace pomocí zážitků. Lesní pedagogika na zážitcích své aktivity a programy mnohdy staví a používají je i mnohé další odvětví pedagogiky, stejně jako se zážitkem pracuje i Joseph Cornell, proto se podívejme na některé definice pedagogiky zážitku konkrétně.

Zážitek jako takový definuje Jirásek (2005, s. 202) následovně: „*Termín zážitek lze odlišit jako přesah, dosažení cíle a celkovost v žití. Zážitek se vždy vztahuje k minulému prožívání, teprve takto zpracovaný zážitek, který je převeden do vědomí a náležitě zpracován, se stává*

životní zkušeností (cílem zážitkové pedagogiky), jež je přenositelná. Zkušenost pochopitelně nepramení pouze z prožitku, ale získává se rovněž přebíráním ze sekundárních zdrojů: prožitky druhých, četba, audiovizuální zprostředkování apod.“

Másilka (2003, s. 31) v diplomové práci popisuje své pojetí zážitkové pedagogiky takto: *„Zážitková pedagogika je koncepce užívající jako prostředek autentický prožitek, se kterým dále pracuje, ve smyslu vyvolání budoucích výchovných změn jedince. Zážitková, neboť výchovný prožitek, s nímž dále pracujeme, uplynul do minulosti. Pedagogika, neboť její podstatou je výchova (v širším slova smyslu zahrnující výchovu a vzdělávání – budoucí získ zkušeností.“*

Jirásek (2004, s. 15) za zážitkovou pedagogiku označuje *„... teoretické postížení a analýzu takových výchovných procesů, které pracují s navozováním, rozbořem a reflexí prožitkových událostí za účelem získání zkušeností přenositelných do dalšího života.“*

Zážitek je chápán pouze jako prostředek k dosažení cíle, jak Jirásek (2005, s. 206) doplňuje: *„... pro zážitkovou pedagogiku je typické zakotvení prožitku do jeho širších souvislostí. Tedy nejenom vyvolání prožitku, ale především znalost cílů, navozování prožitkových situací, zpracování prožitku a jeho převedení do zkušenosti, jenž může být opětovně využita.“*

Do lesa se lze dostat kromě klasické výuky na školách také s jinými pedagogickými obory, například v rámci pedagogiky volného času nebo aktivitách sociální pedagogiky. Lesní pedagogika je dostatečně flexibilní, aby byla schopna nabídnout aktivity a programy, které by bylo možné využít i mimo třídní výuku a při kterých nemusí být kladeno získávání nových vědomostí na první místo.

1.4 Historie lesní pedagogiky

Jak již bylo výše zmíněno, za počátky lesní pedagogiky se považují 60. léta 20. století a za otce myšlenky Joseph Cornell, který svou úspěšnou práci s lidmi v přírodě zakládal na vlastních zkušenostech s vedením ekologických programů v přírodě pro studenty a vedením skautských programů (Prylová, 2004–2007, s. 97). Pro úplnost je ale nutné také uvést, že vztahem pomyslné a neoddělitelné dvojice příroda – člověk, se zabývalo dříve i později množství dalších osobností. Pro příklady nemusíme chodit daleko, jistě se nám vybaví jména jako Jan Ámos Komenský nebo třeba současnější Jaroslav Foglar.

Z Ameriky se později tyto myšlenky dostaly do Švýcarska, které si vytvořilo svoji vlastní koncepci lesní pedagogiky. Švýcarským vzorem se nechalo inspirovat Německo a především

Rakousko, odkud se na přelomu tisíciletí dostala lesní pedagogika k nám do ČR. V současnosti jsou aktivity lesní pedagogiky různými způsoby prováděny v následujících evropských zemích: Albánie, Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Itálie, Kypr, Litva, Lucembursko, Maďarsko, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Spolková republika Německo, Srbsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko a Velká Británie. Tak jako se liší jednotlivé země ve výchozích podmínkách pro uplatňování lesní pedagogiky (například stav lesních porostů a jejich vlastnická struktura, historie lesnictví, současný stav a úroveň společnosti a mnohé další), liší se i to, jakým způsobem se lesní pedagogika v dané zemi realizuje.

Mezinárodní projekty lesní pedagogiky

Na evropské úrovni proběhlo také několik mezinárodních projektů, při kterých se setkávali lesní pedagogové z jednotlivých zemí a řešili možnosti rozvoje, inovací, sdílení zkušeností, společné evropské strategie lesní pedagogiky nebo sjednocování koncepcí lesní pedagogiky. Ve zkratce uvádím několik nejznámějších projektů.

PAWS – Pädagogische Arbeit im Wald byl projekt zaměřený na sjednocení vzdělávání lesních pedagogů v Evropě a byl financovaný v rámci projektu Leonardo da Vinci. Probíhal v letech 2004–2007 a jeho výstupy jsou učebnice lesní pedagogiky přeložené do jazyků účastníků jednotlivých zemí a vytvoření jednotného rámce průběhu a obsahu kurzu pro lesní pedagogy. V některých účastnických zemích, například Německu, tento projekt pomohl nastolit do té doby neexistující jednotné vzdělávání lesních pedagogů napříč celou zemí (Prylová, 2004–2007, s. 99).

PAWSMED přímo navazoval na výše zmiňovaný projekt PAWS a jeho cílem bylo přeložit již vzniklé materiály a koncept seminářů i do zemí Středomoří. Projekt se konal v letech 2009–2011.

CASE FOREST také probíhal mezi lety 2009 a 2011, jeho cílem bylo testovat a rozšiřovat novou vyučovací metodiku Lusto pocházející původně z Finska a použít ji při učení o lesích, lesnictví a významu benefitů, které lesy přinášejí lidem v jejich každodenním životě (ÚHÚL – Case Forest Pedagogy, 2015, s. neuvedena).

LEAF – Learning About Forest je projekt šířící vzdělání o lese, jeho hodnotách a lesnictví mezi žáky a učitele evropských zemí.

BEAGLE – Biodiversity Education and Awareness to Grow a Living Environment je projekt, který probíhal v letech 2010–2015. Žáci díky němu monitorovali vybrané stromy

volně rostoucí v Evropě a zjištěné informace sdíleli s žáky ostatních zemí prostřednictvím internetové aplikace projektu.

Od roku 2008 také probíhá každoroční mezinárodní kongres o lesní pedagogice. Místo jeho konání se každým rokem mění a střídají se jednotlivé země, ve kterých lesní pedagogika probíhá. Kongres dává účastníkům prostor a příležitost k výměně zkušeností a k diskusi nad aktuálními otázkami a výzvami spojenými s lesní pedagogikou v Evropě. V roce 2017 by se hostitelskou zemí kongresu měla poprvé stát Česká republika.

Zástupci jednotlivých zemí, ve kterých je realizována lesní pedagogika, se sdružují mimo jiné pomocí platformy www.forestpedagogics.eu (obr. 1). Na této webové stránce lze najít výčet jednotlivých zemí, bližší informace ke konkrétním podobám lesní pedagogiky v té které zemi a také kontakty na jednotlivé národní zástupce (ČR zastupují pověřené osoby z Ministerstva zemědělství a Ústavu pro hospodářskou úpravu lesa).

Obr. 1: Logo Forest Pedagogics (zdroj: www.forestpedagogics.eu).

Zástupci lesní pedagogiky jsou také součástí skupiny

Forest Communicators' Network (FCN) (ve volném překladu do češtiny síť lesnických komunikátorů). Tito tzv. komunikátoři se každoročně setkávají. V rámci FCN vznikla podskupina lesní pedagogiky, která se zaměřuje především na shromažďování dobrých příkladů lesní pedagogiky a práci na hlavních principech a standardech kvality lesní pedagogiky pro umožnění jejího budoucího rozvoje a sjednocení koncepcí lesní pedagogiky napříč Evropou. FCN vznikla v rámci UNECE a FAO a její účelem je zlepšení komunikace lesnického sektoru s vnějším světem (FCN Subgroup, 2016, s. neuvedena).

Trvale udržitelné hospodaření

Debaty o konečnosti zdrojů a naplnění kapacity planety Země se vedly už v minulém století, postupně vedly k mezinárodní spolupráci a k teoretickému vymezení názorů, strategií a východisek ze současné situace. na konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiru v roce 1992 byly definovány tři pilíře udržitelného rozvoje – sociální, ekonomický a environmentální. Mluví se o omezenosti systému, ve kterém žijeme, a potřebě přestat trvat na kvantitativním růstu, který není donekonečna možný a o tom, že „...*udržitelný rozvoj naplňuje potřeby přítomných generací, aniž by ohrozil schopnost budoucích generací naplňovat potřeby své*“ (studie Naše společná budoucnost předložená na 42. zasedání Valného shromáždění OSN). Podobnou definici trvale udržitelného rozvoje (TUR) můžeme najít také

v českém zákonu o ochraně přírody č. 17/1992 Sb. Nebo také slovy klasika Antoina de Saint-Exupéryho: „*Nedědíme Zemi po našich předcích, nýbrž si ji vypůjčujeme od našich dětí.*“ (Saint-Exupéry, 2016, s. neuvedena). Lesní pedagogika jako součást environmentální edukace vytváří příležitost, jak na živém příkladu lesních ekosystémů a trvale udržitelného lesního hospodářství přiblížit a názorně vysvětlit důležitost udržitelného rozvoje a vštěpovat tyto principy široké veřejnosti.

Rezoluce H1 2. ministerské konference o ochraně evropských lesů v Helsinkách (1993) blíže specifikuje trvale udržitelné hospodaření (TUH) jako hospodaření s lesy a lesními plochami a jejich využívání takovým způsobem a v takovém rozsahu, aby byla zachována jejich (1) biologická rozmanitost, (2) produktivita, (3) schopnost regenerace, vitalita a (4) schopnost plnit v současnosti i budoucnosti důležité ekologické, hospodářské a sociální funkce na místní, státní (regionální) i celosvětové (globální) úrovni, (5) aniž by tím byly poškozeny jiné ekosystémy (Rezoluce H1 Helsinky) (Ministerské konference o ochraně lesů v Evropě, 2008, s. 20). na konferenci také byly formulovány všeobecné zásady k zajištění principů trvale udržitelného hospodaření, pro lesnickou pedagogiku je důležitá následující ze zásad: „...*lesnickou politikou ovlivňovat povědomí veřejnosti a podporovat pochopení principů TUH*“ (Vančura, 2008, s. 22). Český zákon o lesích č. 285/1995 Sb. zahrnuje základní strategické cíle lesnické politiky ČR sestavené na základě výsledků a závazků z helsinské konference.

2 Lesní pedagogika ve vybraných zemích

2.1 Česká republika

2.1.1 Lesní hospodářství v ČR

Česká republika má lesnatost 33 %, rozloha lesů je tedy 26 024 km² (Krejzar et al., 2015, s. 47). Ve vlastnictví státu je 60 % lesů, ve vlastnictví fyzických osob se nachází 19 %, města a obce obhospodařují 17 %, právnické osoby 3 % a lesní družstva 1 % lesních porostů (Krejzar et al., 2015, s. 12). S velkou převahou se zde vyskytují lesy jehličnaté (72,5 %), listnaté jsou lesy ve 26,3 % a zbývající výměru tvoří holiny (Krejzar et al., 2015, s. 48).

Obr. 2: Logo SLP ČR (zdroj: www.slshranice.cz).

2.1.2 Historie lesní pedagogiky v ČR

Lesní pedagogika se v ČR poprvé objevuje na konci 90. let 20. století díky zaměstnancům střední lesnické školy ve Vimperku, kteří absolvovali školení v Rakousku. Struktura rakouského vzdělávání instruktorů lesní pedagogiky byla převzata a přizpůsobena českému prostředí a začala být školena první generace českých lesních pedagogů. Větší rozšíření a rozkvet lesní pedagogiky nastává od roku 2002, tehdy se většina lesnických organizací začala těmito aktivitami zabývat a na základě rakouského modelu začaly probíhat kurzy pro budoucí lesní pedagogy, které v roce 2004 převzaly pod patronát Sdružení lesních pedagogů ČR a Střední lesnická škola v Hranicích.

Obr. 3: Akce v lese, s lesníkem o lese (zdroj: www.lesycr.cz).

Lesní pedagogice se nyní věnují lesnické organizace počínaje těmi největšími a státními, jako jsou Lesy České republiky, s. p., Ústav pro hospodářskou úpravu lesů, Vojenské lesy a statky, s. p., stejně jako množství městských lesů například v Ostravě, v Karlových Varech, v Olomouci, v Hradci Králové, v Praze, v Brně, a v dalších městech ale také někteří soukromí vlastníci lesů (Matoušková Prylová, 2009a, s. 75) a samozřejmě také Sdružení lesních pedagogů ČR (obr. 2). Informace o lesní pedagogice v České republice a konaných akcích lesní pedagogiky, stejně jako kontakty na jednotlivé subjekty činné v lesní pedagogice a materiály

pro lesní pedagogy i pro školy a děti lze najít na webových stránkách www.lesnipedagogika.cz (obr. 3).

2.1.3 Koncepce lesní pedagogiky

Lesní pedagogika probíhá nejčastěji, jak sám název napovídá, v lese, může se ale také uskutečňovat prostřednictvím programů o lese v rámci výstav, nebo jiných speciálních akcí pro veřejnost. V neposlední řadě se také může jednat o výukový program uváděný ve třídě v rámci některého vyučovacího předmětu. Při aktivitách se často pracuje s přírodninami a pomůckami, které přibližují práci lesníků a představují zvláštnosti lesního prostředí.

2.1.4 Cíle lesní pedagogiky

Mezi hlavní cíle lesní pedagogiky patří:

- Probudit zájem o les (zažívat les, zvířata a rostliny všemi smysly, naplno prožívat přítomnost v lesním prostředí a jeho krásu).
- Učit se úžasu (objevovat velkolepost přírody, nabídnout prozkoumání neviditelných, ale důležitých procesů, které se v přírodě odehrávají) (obr. 4 a obr. 5).
- Předávat vědomosti (na konkrétních případech v lese ukazovat vědomosti a přirozené souvislosti).
- Přiblížit práci lesníka (představit lesníky jako kompetentní k péči o les, vysvětlit význam lesního hospodářství).
- Představit trvale udržitelné hospodaření v lesích jako model (vysvětlit odpovědné využívání zdrojů na příkladu lesů, představit funkce lesa).
- Rozšiřovat vědomí a poznatky (představit fascinující přírodní zákony a poznat vliv lidské činnosti na životní prostředí).
- Zprostředkovat hodnoty (najít přirozené místo člověka v přírodě, pochopit hodnotu přírody).
- Motivovat ke změně chování (probuzení osobní odpovědnosti, inspirace k trvale udržitelnému způsobu života).
- Získat přátele pro les (probudit zájem o konkrétní les a aktivní spolupráci).
- Pozvat k návštěvě lesa (lesní vycházky, zázemí pro návštěvníky v lese) (Amman, 2003, s. 16–20).

Obr. 4: Lesní pedagogika v ČR (foto: autor, 2011).

Obr. 5: Lesní pedagogika v ČR (foto: autor, 2011).

2.1.5 Cílové skupiny

Lesní pedagogika je primárně orientovaná na děti ze základních škol, dále mateřských a případně také středních škol. Na práci s těmito skupinami pedagogy připravuje základní kurz lesní pedagogiky. Existuje také nástavbový kurz, který se zabývá prací s dalšími méně častými skupinami účastníků – dospělí, handicapovaní, děti ze sociálně znevýhodněného prostředí.

2.1.6 Legislativa a související dokumenty

Lesní pedagogika v současnosti nemá legislativní podklady na naší ani na evropské úrovni. Je podporována stěžejním lesnickým dokumentem Evropské unie „Akčním plánem EU pro lesnictví“ (Vašíčková, 2009, s. 79). Jedním z cílů plánu pro roky 2007–2011 je šíření povědomí o multifunkčnosti lesů a nutnosti jejich rozvoje hospodářského, sociálního, environmentálního a kulturního, který povede k udržitelnému hospodaření v lesích.

Také u nás se tato oblast environmentální edukace stává součástí strategických vládních dokumentů vzdělávacích i lesnických. První vlašťovkou byl Akční plán Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v ČR na roky 2007–2009 a na něj navazující Akční plán k problematice EVVO na roky 2007–2009. Dále a již konkrétněji je problematika lesní pedagogiky zakotvena v mezirezortní Koncepci státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007–2013. V rámci tematické oblasti Mládež a životní prostředí se jako rezortní cíle Ministerstva zemědělství zmiňují:

- *Rozvíjet environmentální vzdělávání dětí a mládeže v oblasti lesního hospodářství, myslivosti (lesní pedagogika).*

- *Organizovat aktivity pro děti a mládež, kde je prezentována "lesní pedagogika" jako environmentální vzdělávání dětí a mládeže v oblasti lesního hospodářství a myslivosti (MŠMT, 2013–2016a, s. 25).*

Koncepce podpory mládeže pro období 2014–2020 udává strategický cíl číslo 11: Motivovat děti a mládež k životu s principy udržitelného rozvoje a rozvíjet jejich environmentální gramotnost, dílčí cíl B: Posilovat přímý kontakt dětí a mládeže s přírodním prostředím (MŠMT, 2013–2016b, s. 8).

Aktuálně je ve vnitřním a mezirezortním řízení dokument Státní program EVVO a environmentálního poradenství (EP) 2016–2025. V páté strategické oblasti tohoto dokumentu s názvem Vzdělávací cíle a relevantní témata EVVO a EP se nachází mezi jednotlivými cíli také cíl 5.2 zkráceně pojmenovaný Příroda. Mezi opatřeními pro plnění tohoto cíle lze najít také opatření 5.2.7 přímo zmiňující lesní pedagogiku jako jeden z podporovaných konceptů:

- *Podporovat propojování EVVO a EP s koncepty zaměřenými na vzdělávání v kontaktu s přírodou, vzdělávání o jednotlivých složkách a prvcích přírodního prostředí, na zprostředkování přírodních hodnot daného území a motivaci k jejich přímému poznávání... (MŽP, 2008–2015, s. neuvedena).*

České lesnické subjekty se také opakovaně přihlásily mezi aktéry lesní pedagogiky podpisem dokumentu Jednotný postup pro realizaci lesní pedagogiky u lesnických subjektů v ČR a jejich akčních plánů na období 2012–2014, 2014–2016 a období 2016–2018. Podle těchto plánů se instituce zavazují k postupnému zavádění jednotlivých doporučení z těchto plánů do praxe.

V neposlední řadě je zmíněna lesní pedagogika také v národních lesnických programech jednotlivých členských zemí EU, jakož i u nás v Národním lesnickém programu II. Lesní pedagogika je v něm představována jako jeden z nástrojů práce s veřejností, pomocí něhož je možné zlepšit vztah k lesnictví. Měla by zahrnovat aktivity, které účastníkům přiblíží prostředí lesa nenásilnou, vhodnou a zejména interaktivní formou.

2.1.7 Lesní pedagogové

O tom, kdo konkrétně je lesním pedagogem, se můžeme dozvědět z definice používané státním podnikem LČR: „*Lesní pedagog je odborník s lesnickým vzděláním či praxí v lesnictví a úspěšný absolvent certifikovaného kurzu lesní pedagogiky, naplňující její podstatu, který umí představit les zábavnou formou*“ (Wojtylová, 2009, s. 87).

Očekávají se u něj odborné kompetence lesníka (dobrá orientace v oboru), ale také kompetence pedagoga (umět pomáhat při učení, motivovat a povzbuzovat k učení,

diagnostikovat učební styl jednotlivých účastníků, poskytovat spolehlivou zpětnou vazbu, atd.) a nadto ještě kompetence být režisérem procesů učení se účastníků (umět řídit procesy učení v přírodě, umět řídit čas pro jednotlivé aktivity, atd.) (Harkabus, Marušáková, 2004–2007, s. 74).

Kurzy pro lesní pedagogy pořádá Sdružení lesních pedagogů ČR a Střední lesnická škola Hranice. Pro účast na kurzech je podmínkou lesnické vzdělání a kurzy jsou dvojího typu: základní zaměřený zejména na práci s třídními kolektivy (ZŠ) a nástavbový, který je rozšířením pro práci s dospělými, MŠ, SŠ, skupinami se specifickými vzdělávacími potřebami a seniory. Dále v ČR probíhají zpravidla dvakrát ročně semináře, kterých se již certifikovaní lesní pedagogové můžou účastnit a rozšiřovat si tak průběžně své vzdělání a kompetence. Kurzy pořádané v ČR jsou koncepčně shodné s kurzy pro lesní pedagogy probíhajícími v dalších evropských zemích díky mezinárodnímu projektu PAWS.

2.1.8 Lesní pedagogika a rámcový vzdělávací program základního vzdělávání

V souvislosti s novými principy kurikulární politiky byl nedávno uveden do činnosti rámcový vzdělávací program pro jednotlivé etapy vzdělávání. Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání (RVP ZV) orientačně dělí vzdělávací obsah na devět vzdělávacích oblastí, z nichž jedna nese název Člověk a příroda a je tvořená vzdělávacími obory fyzika, chemie, přírodopis a zeměpis (Národní ústav pro vzdělávání, 2011–2016 s. 49). Vhodně zvolené programy lesní pedagogiky využívající prožitkových interaktivních forem by mohly být vhodnou součástí výuky, kurikulární reforma školství tyto formy vyučování podporuje (Palacká, 2009, s. 83).

Dále jsou součástí RVP ZV průřezová témata, která reprezentují okruhy aktuálních problémů současného světa, které jsou dále rozpracovány do tematických okruhů a jednotlivých témat. Mezi průřezová témata je řazena i Environmentální výchova s tematickými okruhy ekosystémy, základní podmínky života, lidské aktivity a problémy životního prostředí a vztah člověka k prostředí (Národní ústav pro vzdělávání, 2011–2016, s. 97). I zde se nabízí možnost uskutečnit část výuky prostřednictvím akcí lesní pedagogiky, například formou projektových dnů.

Lesy České republiky, s. p. v lesní pedagogice

O lese se také žáci mohou učit v rámci mezinárodního výukového programu Les ve škole – škola v lese (obr. 6), který v České republice realizuje nezisková organizace TEREZA. Na tomto programu se podílely také Lesy České republiky, s. p. (LČR), hlavní správce státních lesů. Účast na programu je v posledních letech početná, pedagogové v tisících a žáci dokonce v řádu desítek tisíc (např. v roce 2010 to bylo přes 2 000 učitelů a 35 000 žáků) (Lesy ČR, s.p., 2012a, s. neuvedena).

V současnosti LČR a jeho zaměstnanci (aktuálně 251 z nich jsou certifikovaní lesní pedagogové) tvoří programy zaměřené na lesní pedagogiku, díky nimž se ročně do lesa dostává na 700 třídních kolektivů. Mnohé další programy lesní pedagogiky od LČR jsou zaměřené například na rodiny s dětmi.

Obr. 6: Logo programu Les ve škole – škola v lese. (zdroj: lesveskole.cz).

Informační a vzdělávací středisko LČR Křivoklát

V současnosti Lesy ČR provozují Informační a vzdělávací středisko Křivoklát, které vzniklo využitím budovy bývalého Oblastního inspektorátu LČR v Křivoklátě. Obsahem činností v podstatě navázala na do té doby probíhající naučné vycházky, odborné doprovody, exkurze a další přírodovědné vzdělávání dětí, mládeže a široké veřejnosti, které provozovala Lesní správa Křivoklát. Středisko má stálého externího odborného pracovníka, většinu odborné práce pak zajišťují sami zaměstnanci lesní správy Křivoklát. Nabízené programy lesní pedagogiky jsou připravovány skupinkám účastníků „na míru“ a jsou předem konzultovány s vyučujícími (Friebertová, 2007, s. 36). Další podobná informační a vzdělávací střediska jsou podle vyjádření LČR budována, nebo jsou v záměru.

Financování programů lesní pedagogiky

Aktivity lesní pedagogiky jsou z naprosté většiny bezplatné. Toto platí bez výjimky pro programy Lesů České republiky, s. p. a Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, a také u společností pečujících o městské lesy větších měst (například Praha, Brno, Ostrava, Hradec Králové, a mnohé další.). Programy lesní pedagogiky organizované Sdružením lesních pedagogů jsou zpoplatněny částkou 50 Kč na dítě a čtyřhodinový program.

Hnutí Brontosaurus

U nás také působí občanské sdružení Hnutí Brontosaurus, které spojuje ochranu přírody, práci s mládeží a zážitkovou pedagogiku a pořádá pravidelné akce a letní tábory převážně pro studenty. Vzhledem ke své čtyřicetileté existenci je Hnutí nejstarší nepřetržitě působící ekologická organizace v Česku. Svými aktivitami se snaží naplňovat své motto: „Chceme svět, ve kterém lidé nejsou lhostejní ke svému okolí, respektují a ctí přírodu a kulturní bohatství a společně o ně pečují.“ (Hnutí Brontosaurus, 1974-2015, s. neuvedena). Za hlavní programové cíle považují výchovu sebe a druhých prací, vlastním příkladem i bezprostředním kontaktem s přírodou k zodpovědnému přístupu k životu i k planetě, zajímat se o problémy společnosti a podporovat zdravé snahy o odklon od konzumního způsobu života a dávat si vzájemně radost při pracovních a zážitkových akcích (Hnutí Brontosaurus, 1974-2015, s. neuvedena).

Hnutí Brontosaurus ovlivňovalo generaci našich rodičů, založeno bylo původně jednoletou akcí s názvem Akce Brontosaurus. Ze vzpomínek, povídaní a fotografií mých vlastních rodičů si troufám tvrdit, že „Brontíci“, jak se organizaci a jejím přívržencům také říkalo, prováděli svým způsobem první environmentální edukaci v tehdejší Československu vůbec. Podobně jako jiné projekty, které v současnosti probíhají v různých zemích, zvaly a zvou akce Hnutí Brontosaurus mladé lidi do přírody a prostřednictvím dobrovolnických aktivit, pracovních akcí a také doprovodného zážitkového programu účastníkům přírodu představují, přibližují a spojují je s ní.

Lesní mateřské školky

V severní Evropě po druhé světové válce a v České republice před šesti lety začaly vznikat lesní mateřské školky, které tvoří alternativu ke klasickému předškolnímu vzdělávání. V lesních mateřských školkách je kladen důraz na pobyt dětí v přírodě a vzdělávání mimo učebny, většina aktivit tak probíhá v přírodě (nejčastěji v lese) za jakéhokoliv počasí. Děti rozvíjejí dovednosti vlastními silami v přímém kontaktu s přírodou, jsou podporovány při hraní, zkoumání a učení se v lese (Wikipedia: the free Encyclopedia, 2001-b, s. neuvedena). Česká Asociace lesních mateřských škol nyní zastupuje kolem 120 lesních mateřských škol a i v Evropě jsou momentálně na vzestupu. Aktivity v lesních mateřských školkách lze v širším slova smyslu chápat také jako aktivity lesní pedagogiky pro cílovou skupinu předškolních dětí.

2.2 Švýcarsko

2.2.1 Lesní hospodářství ve Švýcarsku

Švýcarsko je z 30 % pokryto lesem, což odpovídá 125, 729 km². Více než čtvrtina (29 %) plochy Švýcarských lesů se nachází ve vlastnictví cca 250 000 soukromých osob, zbylých 71 % je ve veřejných rukou (ve vlastnictví kantonů, obcí a dalších státních institucí). Z hlediska dřevinné skladby jsou v převaze jehličnaté dřeviny (66 %) nad listnatými (34 %) (Bundesamt für Umwelt BAFU, 2012, s. 9). Z některých průzkumů veřejného mínění vyplývá, že obyvatelé země (laická veřejnost) názor na les a lesnictví mají, nicméně často je velice emotivní a nezakládá se na faktech (Wald Schweiz, 2012, s. 17). Lesní pedagogika představuje podle Švýcarské organizace SILVIVA prostředek, jak vysvětlit fungování lesního ekosystému a pozitivního přínosu lesnictví a přispět k porozumění principů trvale udržitelného hospodaření.

2.2.2 Koncepce lesní pedagogiky

Ve Švýcarsku funguje nadace Silviva (obr. 7), která se zabývá dvěma oblastmi, od nichž se odvíjí všechny jejich aktivity.

1. Nabídka a podpora vzdělání a dalšího vzdělávání v oblasti nauky o přírodě založené na zážitkové pedagogice probíhající v přímo v přírodě. Jedná se o vzdělávání lesníků, pedagogů, přírodních pedagogů, myslivců, atd.

2. Výukové programy pro nejrůznější cílové skupiny (děti, mládež, dospělí, obce, sdružení a další), které se zabývají trvale udržitelným hospodařením a představují ho jako model pro budoucnost na konkrétních případech (Silviva, 2016c, s. neuváděna).

Idea aktivit a vzdělávání v přírodě tak nabírá ve Švýcarsku trochu jiný rozměr, hovoří se o přírodní pedagogice (v němčině Naturpädagogik), již má být lesní pedagogika součástí. Tento širší pohled na věc není zcela náhodný, myšlenky Josepha Cornella o plynulém učení v přírodě se totiž v Evropě poprvé objevily právě ve Švýcarsku, odkud se teprve později začaly šířit do dalších evropských zemí.

Nadace Silviva jako taková lesní pedagogiku přímo nevykonává, zprostředkovává však kontakt mezi školami a učiteli na jedné straně a certifikovanými lesními pedagogy a lesníky

Obr. 7: Logo nadace SILVIVA (zdroj: www.silviva.ch).

z povolání v jedné osobě na straně druhé. Tímto způsobem také realizuje různé projekty zaměřené na vzdělávání o lese, kde vystupuje jako tvůrce myšlenky projektu, organizátor agendy a pomocná ruka při průběhu a ukončování projektu. Samotná práce v terénu. Je přenechána na lesnicích a učitelích. Poskytuje také podporu a poradenství při práci s veřejností, a radí školám a lesníkům při jejich společné spolupráci. Nadace přichází také s různými možnostmi, jak se vyučující s žáky mohou dostat do lesa a péče lesního pedagoga. Kromě běžnějšího pojetí lesní pedagogiky, které chápeme jako aktivity s lesníkem v lese, se zde nabízí také možnost periodického setkávání žáků s lesníkem v konkrétním lesním porostu. Projekt se nazývá Lesnický svět (v němčině Försterwelt) a je určen pro žáky 4. a vyšších ročníků základní školy.

Nadace Silviva nabízí školám certifikované lesní pedagogy z jejich okolí, kteří jsou do projektu zapojeni. Žáci dojíždějí do lesa několikrát v roce na celý den, aby postupně pozorovali a sami vyzkoušeli výsadbu mladého lesa, jeho ochranu a péči o něj. Třída dostane na starost jeden konkrétní porost, o který se celou dobu stará (Silviva, 2016b, s. neuvědlena). Většinou jezdí na kole, lesy jsou z jejich bezprostředního okolí, aby se v budoucnu děti mohli do známého lesa sami chodit dívat a pozorovat změny v již poznaném prostředí. Žáci se na lesních pracích podílejí společně s lesnickými učiteli (název projektu Mit dem Förster im Wald). Lesník žákům vysvětluje důvody prací, které žáci provádějí, a také jim po vykonané práci ukazuje další části lesa, které spojuje zajímavým výkladem a seznamuje tak žáky s lesem z jejich okolí a zároveň jim představuje lesní hospodářství. Žáci se na projektu účastní dva až tři roky a do lesa se dostávají ve všech ročních obdobích, během kterých mohou pozorovat změny v porostu, poznávat jednotlivé lesní práce a budovat si vztah ke konkrétnímu místu v lese a potažmo k lesům v místě jejich bydliště (Silviva, 2016a, s. neuvědlena).

Nadace lesníkům nabízí poradenství při tvorbě projektu, tipy na činnosti a také metodickou pomoc v průběhu projektu a průběžné a závěrečné evaluace (Silviva, 2016b, s. neuvědlena).

Historie lesní pedagogiky v německy mluvících zemích

V německy mluvících zemích je za prvního lesního pedagoga považován reformátor pedagogiky Heinrich Corray, který ve Švýcarsku na začátku 20. století formoval své myšlenky o výchově dětí v přírodě a konceptu lesní školy. Jako učitel na prvním stupni vedl své třídy ve svém volném čase pravidelně ve středeční odpoledne k tzv. vyučování v lesní škole (v němčině Waldschulunterricht). Už tehdy nabyt následujícího přesvědčení: „...v naší době strojů je třeba nastolit protiváhu ve výchově a naše mladé přivést k lásce k přírodě a k vlasti“

(Liebal, 2011, s. 19). V těchto zemích se také lesní pedagogika, jak ji dnes chápeme, vyskytuje již několik desítek let.

2.2.3 Certifikace lesních pedagogů

Nadace Silviva se zabývá také doplňkovým vzděláváním. Školí nejen budoucí lesní pedagogy, ale také pedagogy přírodní (Naturpädagoge/ -in). Certifikovaný lesní pedagog absolvuje tři kurzy, celkem asi 100 výukových hodin, z toho 44 hodin je plánováno jako samostatná práce na vlastních projektech. Vzdělávání lesních pedagogů je určeno pro odborníky v oboru – absolventy lesnických škol, lesníky z provozu i absolventy bakalářského vysokoškolského studia zaměřeného na lesnictví (Silviva, 2016d, s. nevedena).

Bergwaldprojekt – tak trochu jiná pedagogika

Od roku 1987 funguje ve Švýcarsku nadace Bergwaldprojekt. Nadace nabízí dobrovolníkům bez omezení věku či jakéhokoliv sociálního statusu možnost účastnit se manuálních prací v horských lesích. Jedná se o lesy chráněné, v těžko dostupných místech, kde mnohdy není možnost či není žádoucí použít jakoukoliv mechanizaci, a používá se tedy při práci ručního nářadí jako sekeromotyky, ruční pily, sekery a podobně. Při dobrovolnické práci jde o to, aby byla zachována ochranná funkce lesů (v lesích probíhá umělá obnova, sanace škod způsobených živly a péče o les). Účastníci projektů se setkávají s místními lesníky, prožijí na vlastní kůži práci v lese a stanou se dočasně součástí lesního ekosystému jako jeho nejbližší pozorovatelé, což podle nadace podporuje tvorbu osobnostního a ekologického uvědomění. Organizace postupně rozšiřuje své pole působnosti i do zahraničí, jednotlivé projekty probíhají také v dalších zemích, např. v Německu, Rakousku, Španělsku, Lichtenštejnsku či na Ukrajině (Bergwaldprojekt, 2016, s. nevedena).

Nadace nabízí také projektové týdny, kterých se mohou zúčastnit například školní třídy (mládež nad 15 let) zaměřené spíše vzdělávacím směrem. Také však akce pro firmy, na nichž se při práci v lese prohlubuje týmová spolupráce a jejichž cílem jsou na konci dne unavení pracovníci hrdí na společně vykonanou práci (Bildungswerkstatt Bergwald, 2016, s. nevedena).

2.3 Rakousko

2.3.1 Lesní hospodářství v Rakousku

Lesy pokrývají 36 303 km² Rakouska, tj. 47,2 % území a patří tak k nejlesnatějším členským státům EU. Z hlediska dřevinné skladby je asi 64 % lesů jehličnatých, 24 % listnatých, 12 % se řadí do kategorie keře a bezlesí (Ministerium für ein Lebenswertes Österreich, 2015, s. neuvědena). Hospodářské jsou lesy z 64,5 %. Více než polovina lesů (53 %) je soukromých s výměrou do 200 ha. Další 32 % lesů patří soukromníkům s výměrou nad 200 ha, které obhospodařuje asi 170 500 lesních podniků. O státní lesy se starají Rakouské spolkové lesy (v němčině Österreichische Bundesforste AG) a obhospodařují 15,8 % výměry státních lesů (Vančura, 2009, s. neuvědena).

2.3.2 Koncepce lesní pedagogiky

V Rakousku je nejlépe propracovaný systém lesní pedagogiky v Evropě.

Od roku 2002 je v novelizaci č. 65/2002 původního rakouského lesního zákona ukotvena lesní pedagogika jako součást povinného vzdělávání. Nařízením ministra zemědělství byl vytyčen cíl přivést každé dítě alespoň na jednu akci lesní pedagogiky v průběhu jeho školní docházky (Prylová, 2009b, s. 78). Podle Prylové (2005, s. 28)

však tato zákonná podmínka nemusí v praxi nutně znamenat, že se každé dítě do lesa dostane. Vyučující totiž dostává pouze možnost

a je na jeho uvážení, zda tento volnější den věnuje se žáky lesní pedagogice či například sportovnímu dnu.

Motto rakouského spolku Waldpädagogik (obr. 8) zní: „Učit se o lese v lese.“ Pomocí hry děti objevují lesní ekosystém, souvislosti jednotlivých faktorů, živočichů, rostlin i působení člověka v rámci lesního hospodářství. Jsou jim vysvětlovány principy trvale udržitelného hospodaření a zdůvodňováno, proč je trvale udržitelné hospodaření nutné pro udržení dobrého stavu přírody pro současné i budoucí generace. Děti a mládež jsou vedeny k porozumění přírodě a k budování pozitivního vztahu k ní (Waldpädagogik in Österreich, 2016, s. neuvědena). O nabídce lesní pedagogiky se pravidelně dozvídají Rakušané z tisku, rozhlasu i televize. Navíc jsou školy obesílány letáčky s nabídkou kurzů, jejich průběhu a cílech akce přímo od ministerstva životního prostředí.

Obr. 8: Logo spolku Waldpädagogik (zdroj: www.waldpaedagogik.at).

2.3.3 Cílové skupiny

Lesní pedagogika zaměřuje především na děti ve věku 7 až 14 let, nejčastěji na žáky 3. a 4. tříd základních škol. Certifikovaní pedagogové mohou žádat o odpovídající finanční podporu lesních vycházek; půldenní akce je dotována 160 částkou EUR, celodenní akce 200 EUR a vícedenní akce má přislíbenou částku 100 EUR na den (Marušáková, 2010, s. 43). V Rakousku ročně proběhne kolem 6000 vycházek, které jsou dotovány dílem z financí EU, dílem z příspěvku od státu a také od regionální správy. Z celkové částky dostává 15 % vlastník lesa, zbytek připadá lesnímu pedagogovi, který ale akci chystá a provádí v rámci dovolené nebo neplaceného volna (Lasák, 2001, s. neuvědomena). Většinou jsou pro účastníky aktivity lesní pedagogiky bezplatné, případně se vybírá menší poplatek pro zakoupení pomůcek, které jsou například při programu použity a účastníci si je nakonec odnášejí domů. Dotované programy s certifikovaným lesním pedagogem musí mít minimální délku trvání 4 hodiny, počet účastníků 8 – 25 ve věku do 18 let (Marušáková, 2010, s. 43).

2.3.4 Lesní pedagogové

Certifikované kurzy školící lesní pedagogy tu probíhají od roku 1994. Kurz se skládá ze tří bloků (A, B, C), tvoří ho 80 hodin a jeho součástí je i praktická část s návrhem vlastní akce lesní pedagogiky a její provedení. Volitelný je i další blok kurzu, blok D. Certifikovaného kurzu se primárně účastní lesníci, tedy odborně vzdělaní v lesnictví. Lesníci pracující ve státní službě vykonávají zkoušky certifikovaného lesního pedagoga povinně (Forest Pedagogics, 2010a, s. neuvědomena). Pokud má zájem o certifikát také nelesník, musí absolvovat ještě kurz základy lesnictví a složit z něj zkoušku, jinak na jeho pedagogickou činnost nebude poskytnuta finanční podpora (Marušáková, 2010, s. 43). Podle Forest Pedagogics (2010a, s. neuvědomena) aktivity lesní pedagogiky poskytují ze 75 % soukromé subjekty z nelesnického sektoru a pouze 25 % vykonávají aktivní lesníci.

Zázemí pro lesní pedagogiku

V Rakousku je 18 lesních vzdělávacích center vybudovaných ze strukturálních fondů v letech 2004–2006. Centra se nacházejí s jednou výjimkou v každé ze spolkových zemí, nyní je spravují různá zastupitelstva spolkových zemí, samosprávy, správy soukromých lesů, Rakouský myslivecký svaz a jiné organizace. Lesní pedagog s centry spolupracuje a vykonává v nich lesní vycházky či jiné aktivity lesní pedagogiky (Marušáková, 2010, s. 44). V Rakousku fungují také lesní mateřské školy (v němčině Waldkindergarten), které jsou alternativou klasických škol mateřských. Děti jsou v nich po celou dobu venku v lese, pokud to počasí

dovolí. Existují také integrované lesní školky nebo lesní skupinky, v nichž mají děti garantováno, že budou v lese alespoň jednou týdně (Waldpädagogik in Österreich, 2014, s. neuvedena).

2.4 Spolková republika Německo

2.4.1 Lesní hospodářství v SRN

Se svými 114 191 km² se rozkládají německé lesy na 32 % povrchu spolkové země. V současnosti je 46 % rozlohy lesa v Německu v soukromém vlastnictví, jedná se hlavně o rodinné farmy s výměrou do 5 ha lesa. 33 % jsou lesy spolkových zemí a 19 % vlastní obce a města (Wikipedia: the free Encyclopedia, 2001-c, s. neuvedena). Prakticky všechny lesy v Německu jsou určeny k těžbě dříví, dokonce i ty na okrajích měst, které jsou jinak intenzivně využívané pro rekreaci (Lesnická práce, 2009). Převažují jehličnaté dřeviny (55 %) nad listnatými (45 %). Lesy jsou protkané turistickými cestami na delší či kratší vzdálenosti, časté ubytovny, přístřešky pro přespání (Wikipedia: the free Encyclopedia, 2001-c, s. neuvedena).

2.4.2 Koncepce lesní pedagogiky

Cílem německé lesní pedagogiky je podle vyjádření lesnického svazu Bund Deutscher Forstleute (Bund Deutscher Forstleute, 2011, s. neuvedena) vychovávat člověka jednajícího ve smyslu trvale udržitelného hospodaření má být vedeno jako vzdělávání těla i ducha.

Neexistuje právní úprava nařizující provádění lesní pedagogiky plošně po celém Německu, kvůli rozdělení na jednotlivé spolkové země se legislativa země od země liší a je tak na konkrétní spolkové zemi, jak lesní pedagogiku a její strategii, koncepty a regulace pojme. V 10 z 16 spolkových zemí tato povinnost účastnit se akcí lesní pedagogiky existuje nebo je zařazena mezi vzdělávací úlohy lesnické administrativy. Různorodost německého systému pokračuje v mnohých lesnicko-pedagogických centrech, které mohou mít svůj vlastní vzdělávací koncept lesní pedagogiky (Forest Pedagogics, 2010d, s. neuvedena). V celé Republice se ročně účastní akcí lesní pedagogiky na 1,5 milionu obyvatel.

Aktivity lesní pedagogiky prováděné lesnickými úřady a státem vlastněnými lesnickými společnostmi jsou většinou nabízeny bez poplatku. Většina nelesnických center zabývajících se environmentální výchovou poplatky vybírá a dosáhne také na finanční podporu z ministerstva životního prostředí.

Koncepce a podoba lesní pedagogiky se může lišit mezi jednotlivými zeměmi. Nejlépe je lesní pedagogika aplikována v Zemi Braniborsko, kde je zakotvena ve spolkovém lesním zákoně, a je podporována ministerstvem zemědělství, lesnictví a školství. Lesní pedagogika tu cílí také na autority ovlivňující veřejné mínění, například politiky, učitele, manažery,

novináře apod. Existují zde lesní školy, divadla, muzea, stezky a další (Vančura, 2009, s. neuvedena).

2.4.3 Cílové skupiny

Cílovými skupinami jsou děti a mládež ve věku od 4 do 19 let, nejefektivnější jsou aktivity lesní pedagogiky pro žáky 2. až 4. tříd základní školy. Nejčastěji probíhá lesní pedagogika formou půldenní lesní vycházky, konají se také lesnické dny, lesní týdny pro školní třídy v lesních školách, soutěže pro školy s lesnickou tematikou a jiné.

2.4.4 Lesní pedagogové

Lesní pedagogika v Německu je vykonávána nejen certifikovanými pedagogy (v roce 2005 ještě neexistoval žádný standard pro vzdělávání pedagogů), ale také lesníky bez pedagogické certifikace či členy různých spolků činných v lesnictví. Po roce 2007 vytvořila pracovní skupina pro certifikaci lesních pedagogů rámcové minimální požadavky na vzdělání lesních pedagogů (obr. 9), které by měly být platné napříč všemi spolkovými zeměmi a měly by tak nastavovat jakýsi standard, který by měl certifikovaný lesní pedagog

Obr. 9: Logo certifikace lesní pedagogiky v SRN (www.zertifikat-waldpädagogik.de/).

splňovat, ať byl školen kdekoliv v rámci Spolkové republiky Německo (Zertifikat Waldpädagogik, 2016, s. neuvedena). Certifikovaný kurz je určen pro absolventy škol související s lesnictvím či přírodou, pro osoby s pedagogickým vzděláním nebo jen zájemce s osobním vztahem k lesu. Kurz trvá minimálně 8 dní a zahrnuje pedagogické základy, lesnicko-ekologické základy, 40 hodin praktikum a závěrečnou jednodenní zkoušku (Zertifikat Waldpädagogik, 2016, s. neuvedena).

Zázemí pro lesní pedagogiku

V Německu je možné využít pro lesní pedagogiku několik typů zařízení, které se dělí na stacionární, terénní a mobilní zařízení. Vždy se jedná o odborné/oborové lesnické zařízení spravované a vybavené k dispozici akcím lesní pedagogiky.

Stacionární zařízení pro podporu programů lesní pedagogiky:

- Lesní domov mládeže (v němčině Jugendwaldheim) – možnost přenocování a pobytu při špatném počasí; především pro žáky 7. a 8. tříd při 1 až 2 týdenním pobytu v přírodě (přírovnatelné k našim školám v přírodě, zaměření na les).
- Lesní školní domov (v němčině Waldschulheim) – možnost přenocování a pobytu při špatném počasí; pro žáky 2. až 6. tříd při jedno- až dvoutýdenním pobytu v lesní škole a při lesních projektových dnech.
- Lesní škola (v němčině Waldschule) – prostory pro případ špatného počasí při programu včetně venkovních zařízení, většinou pro 2. a 4. ročníky při půldenních programech.
- „Batoňová“ lesní škola (v němčině Rucksack-Waldschule) – skladiště pomůcek pro použití při aktivitách lesní pedagogiky v terénu a batoňy; primárně určené pro děti z 2. až 4. tříd.
- Lesní dílny (v němčině Waldwerkstatt) – především pro žáky nebo rodiny. Slouží k rukodělným činnostem za použití přírodních materiálů.
- Lesnické muzeum (v němčině Forstmuseum) – stálé nebo dočasné výstavy na témata les, lesnictví nebo myslivost (Bund Deutscher Forstleute, 2011, s. neuvedena).

Terénní zařízení pro lesní pedagogiku

- Školní les (v němčině Schulwald) – v blízkosti školy, pro žáky funguje jako „zelená učebna“, vybaven přírodninami, naučnými stezkami a podobně, probíhají zde lesní projektové dny, lesní rallye nebo praktické lesnické činnosti (Jugendwaldeinsatz).
- Lesní divadlo (v němčině Waldtheater) – půldenní akce pro žáky 2. až 4. tříd, rolové hry s lesnickou tematikou.
- Svět lesních zážitků (v němčině Walderlebniswelt) – stezka speciálně vybavená přírodními učebními pomůckami, kde se návštěvník po dlouhodobějším pobytu a zkoumání může vcítit do jednotlivých obyvatel lesa dle vlastní volby.
- Lesní vzdělávací zahrada (v němčině Waldlehrgarten) – lesnické arboretum, popisky a dalšími informacemi opatřené dřeviny a rostliny, případně informace o lesích, biotopech, zvířecích druzích, lesnictví a ochraně přírody.
- Zelená učebna (v němčině Grüne Lernort) – další rozlišené území, ve kterém žáci mohou prožívat lesní prostředí.

- Lesní chodník (v němčině Waldlerhpfad) – naučná, zážitková stezka s informacemi o zvířatech a rostlinách, krajině, lese a lesnictví, vybavená různými přírodninami a přírodními učebními pomůckami. Stezky mohou využívat návštěvníci bez odborného doprovodu (Bund Deutscher Forstleute, 2011, s. neuvedena).

Mobilní zařízení pro lesní pedagogiku

- Lesní vůz (v němčině Waldmobil) – vozidlo vybavené přírodninami a dalšími pomůckami využívanými při aktivitách lesní pedagogiky. Většinou se jedná o speciálně vybavený minibus nebo přívěs, který umožňuje přiblížit lesní pedagogiku a zážitky v lese lidem, kteří sami do lesa nedojdou (handicapovaní, nemocní, senioři (Bund Deutscher Forstleute, 2011, s. neuvedena).

Aktivity lesní pedagogiky

Aktivity neperiodické

- Lesní hry mládeže (Waldjugendspiele) – soutěž tříd nebo škol v poznacích z oboru lesnictví a sportovních aktivit.

- Lesní rallye (v němčině Waldrallye) – podobně jako lesní hry mládeže, v menším rozsahu. Soutěžit mohou skupinky žáků nebo i dospělí.

- Lesnické nasazení (Waldeinsatz) – půldenní lesnický odborné jednoduché práce v lese pro žáky i dospělé.

- Lesní projektový den (v němčině Waldprojekttag) – půl až vícedenní akce zaměřená dle požadavků škol/ vyučujících.

- Rodinné lesní dny (v němčině Familienwaldtag) – vícehodinový program pro rodiny, probíhá o víkendech.

- Lesnická vycházka (v němčině Waldführung) – jedno až vícehodinová vycházka organizovaná místním lesníkem.

- Lesní prázdniny (v němčině Waldferien(tag)) – vícehodinová až vícedenní akce pro žáky nebo rodiny v období prázdnin.

- Lesní prožitkový den (v němčině Walderlebnistag) – půl až vícedenní akce pro rodiny a žáky.

- Seminář pro učitele, vychovatele, politiky, faráře, soudce, úředníky, bankéře, manažery, žurnalisty, vědce (v němčině Multiplikatoren-Seminar) – půl až vícedenní akce (Bund Deutscher Forstleute, 2011, s. neuvedena).

Aktivity periodické

- Většinou formou zájmových kroužků, které mohou být nabídnuty školními či také předškolním dětem, jedná se o pravidelnou zejména týdenní aktivitu lesnický zaměřenou.

2.5 Polsko

2.5.1 Lesní hospodářství v Polsku

Polské lesy se rozkládají na 86 0000 km², zabírají téměř 28 % plochy Polska, a jsou složeny převážně z jehličnatých porostů (přibližně ze tří čtvrtin), nejčastější dřevinou je borovice lesní. Stát vlastní v různých formách 86 % lesů, soukromé vlastnictví je pouze na 6 % lesních pozemků, ostatní způsoby vlastnictví lesa v Polsku jsou zastoupeny 8%. Chráněné lesy představují v Polsku 47 % z celkové plochy státního lesa (Korbelář, 2012, s. neuvědlena).

2.5.2 Koncepce lesní pedagogiky

Hlavní cíle lesní pedagogiky v Polsku jsou šíření znalostí o lesním prostředí a propagace trvale udržitelného lesního hospodaření, zvýšení povědomí veřejnosti o racionální a zodpovědném využívání všech funkcí lesa a také zlepšování národní důvěry v práci lesníků (Forest Pedagogics, 2010e, s. neuvědlena). Tyto body jsou součástí národní lesnické politiky a jsou obsaženy v Strategii pro rozvoj lesnického vzdělávání společnosti Státní lesy (v polštině Lasy Państwowe). Počátky lesní pedagogiky jako součásti environmentální výchovy sahají až do poloviny devadesátých let dvacátého století, kdy vznikl zákon o lesnickém vzdělávání, na nějž navázaly vyhlášky o environmentálním vzdělávání a vyhláška ředitele Státních lesů (Antczak, 2016, s. neuvědlena). Tehdy schválené právní předpisy, konkrétně zákon o lesích z 28. září roku 1991 a jedna z jeho prováděcích vyhlášek č.57/2003, zařadily lesní pedagogiku (v polštině edukacja leśna) mezi povinnosti Státních lesů (Zadura, 2010, s. 36).

Polská lesní pedagogika je zcela v režii státu a státních lesů, které obhospodařují 80% tamních lesů. Na každé lesní správě je alespoň jeden lesní pedagog a programy lesní pedagogiky jsou převážnou měrou placeny z rozpočtů jednotlivých lesních správ, z malé části pak ze státních příspěvků či z různých fondů pro ochranu přírody a vodní hospodářství (Forest Pedagogics, 2010e, s. neuvědlena). Pro školy se většinou plánuje akce trvajících 5-6 hodin a vybírá se na ní 50 centů za každého. Žáci ve skupinkách absolvují programy situované do čtyř ročních období a na závěr dostane každý účastník certifikát o absolvování (Prylová, 2004–2007, s. 98). Mezi další aktivity lesní pedagogiky v Polsku patří lesní vycházky po naučných stezkách, lekce v lesních vzdělávacích institucích, besídky s lesníkem přímo ve škole, setkání s lesníkem mimo školu nebo různé výstavy, soutěže s lesní tematikou, festivaly a podobně (Forest Pedagogics, 2010e, s. neuvědlena). Do své maturity absolvují studenti celkem asi 30 hodin lesní pedagogiky. Lesní pedagogika se nezaměřuje pouze na děti, ale nabízí se programy také pro dospělé. V Polsku se nezaměřují primárně jen na prožitek v přírodě, ale také na přesné poznávání flory

a fauny (Prylová, 2004–2007, s. 98). Programy lesní pedagogiky jsou převážně zaměřeny na děti a mládež, pro tyto skupiny jsou tyto aktivity většinou realizovány zdarma (Zadura, 2010, s. 36).

Pro potřeby lesní pedagogiky je k dispozici asi 6,5 tisíce objektů, kterými každoročně projde na 1,5 milionu lidí. Jedná se o centra lesního vzdělávání, naučné stezky, dendrologické parky a zahrady, vzdělávací místa a jiná zařízení (Marušáková, 2010, s. 41).

2.5.3 Lesní pedagogové

Každoročně tráví část své pracovní doby lesní pedagogikou asi 7500 lesníků, některé aktivity provádí sami učitelé nebo organizace jako Společnost přátel lesa (v polštině Towarzystwo Przyjaciół Lasu). Vzdělávání lesníků na poli pedagogiky (ekologického a lesního vzdělávání veřejnosti) probíhá částečně již při jejich studiu na lesnické fakultě, a dále probíhají průběžné roční školení u Státních lesů. Dále se mohou lesníci účastnit různých konferencí a workshopů rozvíjejících jejich dovednosti a znalosti (Forest Pedagogics, 2010e, s. neuvedena). Informační centrum státních lesů také vydalo publikace Poradce pro lesní pedagogiku a ABC lesní pedagogiky, které mají lesní pedagogové v Polsku k dispozici (Zadura, 2010, s. 37).

Zázemí pro programy lesní pedagogiky

Běžně se aktivity lesní pedagogiky odehrávají na lesních naučných stezkách, kterých je ve státních lesích přes 800. Dále je využíváno více než 200 učeben lesní pedagogiky, 450 „zelených tříd“, částečně otevřených do přírody, a na 1700 objektů lesní pedagogiky souvisejících s lesním hospodářstvím jako jsou lesní školky, malé retenční objekty apod. Kromě toho se lesníci setkávají s veřejností také na vzdělávacích akcích pořádaných ve školách, přednáškách a besedách mimo školu, festivalech, výstavách a při dalších příležitostech (Zadura, 2010, s. 36).

V Polsku se také nachází 50 středisek lesní pedagogiky, které připravují bohatou nabídku vzdělávání. Jsou v provozu celoročně a v každém středisku pracuje nejméně jeden specialista na práci s veřejností. Tyto objekty Státních lesů se nacházejí na území „Ukázkových lesních komplexů“ sloužící jako ukázka lesního hospodaření v přírodních podmínkách daného prostředí. Komplexy byly vytvořeny na podporu proekologické lesnické politiky Polska a jsou pro lesní pedagogiku důležité (Zadura, 2010, s. 37).

Média

V médiích je aktivní informační středisko státních lesů, publikuje se časopis Hlas lesa a jiné bulletiny, prospekty a podobně. Státní lesy také využívají k propagaci lesní pedagogiky internet pomocí jejich lesního vzdělávacího portálu www.erys.pl (obr. 10). Od začátku je zaměřen na environmentální vzdělávání a vzdělávání o lesích a kromě zpráv o konaných akcích a reportů z nich zde lze také najít různé rady a návody a náměty na tvorbu vlastních programů v přírodě a část je také určena pro lesníky věnující se aktivitám lesní pedagogiky. Studenti zde také najdou multimediální prezentace, hry, multimediální encyklopedii „Lesnotéka“, soutěže, blogy, galerie a fórum (Lasy państwowe, 2014, s. neuvedena).

Obr. 10: Logo vzdělávacího portálu (zdroj: www.erys.pl).

2.6 Slovenská republika

2.6.1 Lesní hospodářství na Slovensku

Slovenské lesy mají výměru 20 070 km² a se svou lesnatostí 41 % přesahují průměrnou lesnatost států Evropské unie. Z hlediska vlastnictví patří největší část lesů státu (41 %, ale využívá 55 %), dále pak téměř 26 % jsou lesy společenstevní, 14 % vlastní soukromníci, 10 % obce a 3 % církev, u ostatních lesů (cca 6 %) nelze vlastnictví zjistit. Primárně hospodářské jsou lesy na Slovensku z 68 %, ochranné lesy ze 17 % a dalších 15 % tvoří lesy zvláštního určení (Čaboun et al., 2008, s. 12). V zastoupení dřevin v lesích dominují listnáče, které tvoří 50 % lesních porostů, jehličnaté lesy jsou v 31 % a dalších 19 % jsou lesy smíšené (Čaboun et al., 2008, s. 37).

2.6.2 Koncepce lesní pedagogiky

Pojetí české a slovenské lesní pedagogiky je téměř totožné, se stejnými cíli i prostředky, liší se pouze v detailech. Lesní pedagogika je ve slovenských zdrojích definována jako součást environmentální edukace a jejími cíli jsou učení o lesním ekosystému a výchova člověka k udržitelnému způsobu života na příkladu lesa a lesního hospodářství. Využívají se formy zážitkového učení a projektového vyučování a působí také na emocionální stránku člověka, podporuje získávání zručnosti i celostní rozvoj osobnosti (Wikipedia: the free Encyclopedia, 2001-a, s. neuvědlena) (obr. 11).

Obr. 11: Logo lesní pedagogiky na Slovensku (zdroj: www.lesnapedagogika.sk).

Oficiální strategie lesní pedagogiky je také vázána na Akční plán Národního lesnického programu Slovenské republiky a není zakotvena v legislativě.

Finanční podpora lesní pedagogiky většinou probíhá z rozpočtů jednotlivých lesnických subjektů, nebo je částečně přispíváno ze státního rozpočtu různými cestami. Lesnické instituce usilují o finanční podporu také z Evropských fondů a z národních fondů rozvoje venkova. Do budoucna by se slovenští lesní pedagogové rádi pokusili o vyjednávání o spolufinancování programů lesní pedagogiky dalšími ministerstvy jako například školství a životního prostředí (Forest Pedagogics, 2010g, s. neuvědlena).

2.6.3 Cílové skupiny

Cílovými účastníky lesní pedagogiky mohou být všechny skupiny veřejnosti bez omezení, důraz je kladen na děti školního a předškolního věku.

2.6.4 Lesní pedagogové

Školení lesních pedagogů na Slovensku probíhá pod taktovkou Ústavu lesnického poradenstva a vzdelávania Zvolen Národného lesnického centra od roku 2002, od roku 2006 je tento program akreditován Ministerstvem školství a od roku 2008 i Ministerstvem zemědělství Slovenské republiky. Lesním pedagogem se může stát osoba s minimálně středoškolským lesnickým vzděláním po absolvování výše zmiňovaného kurzu, který je velmi podobný tomu českému a také obsahuje hodiny teoretické přípravy a odborných pedagogických předmětů, stejně jako práci na vlastním projektu a praxi v terénu (NLC – ÚLPV Zvolen, 2009b, s. neuvedena).

Lesnické dny a lesnický skanzen

Jednotlivé lesnické subjekty pořádají kromě klasických aktivit lesní pedagogiky také Lesnické dny (obr. 12 a obr. 13), které jsou pod záštitou ministerstva zemědělství a probíhají většinou v období konce dubna a začátku května. Akce se snaží vzbudit zájem o les a lesnictví u široké veřejnosti, kromě lesních vycházek probíhají při lesnických dnech také mnohé doprovodné aktivity. Lesnické dny probíhají jako programy se stánky na náměstích větších měst, součástí bývají vystoupení na pódiu (například lovecké hudby, nebo ukázky sokolnictví, ukázky lesnických prací či lesní techniky, besedy a přednášky), různé výstavy, exkurze, jsou vysazovány stromy, konají se literární, výtvarné či jiné soutěže a podobně. Akce probíhá po celé Slovenské republice a účastní se jí celá řada subjektů (například v roce 2008 se na přípravě podílelo přes 60 partnerů) (Matoušková, 2009, s. neuvedena).

Obr. 12: Lesnické dny ve Zvolenu 2015 (foto: Veronika Vallová, 2015).

Obr. 13: Lesnické dny ve Zvolenu 2015 (foto: Veronika Vallová, 2015).

Lesnický skanzen

Na Slovensku existuje také open air lesnický skanzen, který se nachází v podhůří Nízkých Tater, v mikroregionu Černý Hron. Jedná se o více než čtyřkilometrový naučný chodník s několika desítkami zastávek, které vysvětlují a představují životadárné schopnosti lesa (obr. 14), ale i historii (obr. 15), současnost a budoucnost lesnictví. Ve skanzenu také probíhají lesnické slavnosti a různá vystoupení.

Obr. 14: Lesnický skanzen (foto: autor, 2010).

Obr. 15: Lesnický skanzen (foto: autor, 2010).

Další organizace v lesní pedagogice

Působí zde také občanské sdružení ALEA – Agentúra pre podporu lesníckých a ekologických aktivit, jejímž cílem je zajišťování propagace lesní pedagogiky, příprava pomůcek, zabezpečení výměny zkušeností a informací a pořádání akcí lesní pedagogiky (Prylová, 2004–2007, s. 98).

2.7 Spojené království Velké Británie a Severního Irsku

2.7.1 Lesní hospodářství ve Spojeném království

Velká Británie má s rozlohou 31 540 km² průměrnou lesnatost 13 % (ale například ve Skotsku je vyšší, kolem 18 %). Zastoupení dřevin v lesích je vyrovnané, jehličnaté porosty se vyskytují v 51 % a listnaté v 49 %. Lesy ve spojeném království jsou převážně privátní a to ze 72 %, zbylých 28 % patří v různých formách ke státním lesům (Forestry Commission, 2015, s. neuvedena).

2.7.2 Koncepce lesní pedagogiky v Anglii, Skotsku a Walesu

V Británii fungovala od roku 1992 Iniciativa lesního vzdělávání (v angličtině Forest Education Initiative, FEI). Hlavním cílem iniciativy bylo zlepšovat pochopení a docenění environmentálního, sociálního a ekonomického potenciálu lesa, nalezení spojitosti mezi stromy a dřevěnými výrobky, s nimiž se setkávají všichni v každodenním životě, zvláště u mládeže. Iniciativa tvořila partnerství mezi množstvím institucí jako například drobné občanské organizace, vládní organizace a subjekty z lesnického a vzdělávacího sektoru. Iniciativa spojovala ty, kteří chtějí vzdělávat ostatní v lesích a o lesích a stromech a souvisejícím průmyslem, s těmi, kteří jsou přímo vlastníky lesa nebo jsou do lesního hospodaření zapojeni. FEI měla své řídicí jednotky v Anglii, ve Walesu a ve Skotsku. FEI se také účastnila na podpoře Lesních škol, a to z více než poloviny svých činností (O'Brien, Lovell, 2011, s. 18).

Na tuto činnost v roce 2012 navázala Lesní vzdělávací síť (v angličtině Forest Education Network, FEN), která usiluje o větší zapojení dětí a mladistvých v lesích a lesních společenstvech. Podporuje poskytování vzdělávání v lesích a lesních podmínkách a pomáhá sdílet dobré zkušenosti a facilituje komunikaci mezi jednotlivými sektory, které jsou do problematiky zapojené. FEN je spojující organizace, poskytuje informace a podpůrné služby pro členy, kteří sami provozují či propagují možnosti lesního vzdělávání. Lesní vzdělávací síť provozuje Rada pro vzdělávání mimo školní třídu (v angličtině the Council for Learning Outside the Classroom, CLOtC) (Council for Learning Outside the Classroom, 2016, s. neuvedena).

Forest school

Ve Velké Británii se po vzoru skandinávských zemí začal osvědčovat a rozšiřovat koncept Lesních škol (v angličtině Forest School), který zdůrazňuje důležitost kontaktu dětí s přírodou již od jejich raného věku. Jedná se o učení se vlastním prožitkem a vlastní praxí přímo

v prostředí lesa. Pedagogové v těchto školách jsou jako jediní speciálně školení pro práci s dětmi v přírodě, neexistuje žádné oficiální a jednotné školení či vzdělávání pedagogů pro práci s dětmi při lesní pedagogice (Forest Pedagogics, 2010f, s. neuvědlena). Organizací podporujících různými způsoby subjekty poskytující vzdělání v přírodě je ve Velké Británii větší množství, patří mezi ně také Institut pro outdoorové vzdělávání (v angličtině The Institute for Outdoor Learning) (Institute for Outdoor Learning, 2016, s. neuvědlena) a také existuje studijní obor Outdoorové vzdělávání vyučovaný přes 40 let na Edinburské univerzitě (The University of Edinburgh, 2016, s. neuvědlena).

2.7.3 Outdoor Learning Wales, Outdoor & Woodland Learning Scotland

Outdoorové vzdělávání je na úrovni jednotlivých zemí také podporováno organizacemi ve Walesu a Skotsku, které se vyvinuly z Iniciativy lesního vzdělávání za podpory Lesnické komise ve Walesu (v angličtině Forest Commission Wales)

**Outdoor &
Woodland
Learning**
SCOTLAND

Obr. 46: Logo OWL Scotland (zdroj: owlscotland.org).

a Lesnické komise ve Skotsku (Forest Commission Scotland) a jmenují se Outdoor Learning Wales a Outdoor & Woodland Learning Scotland (obr. 16). Stejně jako jejich předchůdce se tyto zabývají podporou jednotlivých subjektů účastnících se na vzdělávání v přírodě, poskytováním informací a pomocí se získáváním grantů, kontaktů a zkušeností (Outdoor & Woodland Learning Scotland, 2016, s. neuvědlena). Cílovými skupinami jsou děti a mládež ve věku 3–18 let a dospělí, kteří s těmito skupinami pracují. Umožňovány jsou školní návštěvy v lesích, návštěvy lesnického personálu ve školách a školení pro učitele zabývající se lesním vzděláváním (Forest Pedagogics, 2010f, s. neuvědlena).

2.8 Finsko

2.8.1 Lesní hospodářství ve Finsku

Tři čtvrtiny rozlohy země jsou pokryty lesy, dohromady cca 280 000 km². Když se k tomu se ještě připočítá ostatní lesní půda a oblasti bezlesí či porosty s nízkým zakmeněním, dohromady tvoří lesní pozemky celých 86 % povrchu Finska (Finnish Forest Research Institute, 2012, s. neuvedena). Území Finských lesů (tyto tři čtvrtiny rozlohy země) reprezentuje asi 11 % z celkové rozlohy lesů na území Evropy. Lesy jsou téměř z 90 % tvořeny z dřevin jehličnatých, v 10 % se jedná o listnaté porosty. 61 % lesů je v privátních rukou, 25 % obhospodařuje stát. Zbývajících 8,5 % vlastní velké společnosti a 5,5 % spravují obce, církve a jiné asociace (Finnish Forest Research Institute, 2013, s. neuvedena). Vzhledem k rovinatému reliéfu země nemají Finské lesy ochranné funkce ve smyslu zabránění eroze půdy nebo protilavinová ochrana jako v jiných zemích, avšak na severu země mají lesy zabraňovat posunu hranice lesa dále na jih a tomu se přizpůsobují všechna lesnická opatření, nebo se jedná o bezzásahová území (Finnish Forest Research Institute, 2012, s. neuvedena).

2.8.2 Koncepce lesní pedagogiky

Ve Finské legislativě nejsou oficiální koncept nebo strategie lesní pedagogiky zakotveny. Je zde však mnoho drobných vlastníků lesa, a tak se předpokládá, že zhruba každý šestý školák bude v budoucnu vlastníkem lesa a tedy by o něm měl mít dostatečné povědomí. Výuka o lese je tak nedílnou součástí národních školních osnov a má podporu i v lesním programu vypracovaném ministerstvem zemědělství a lesního hospodářství (Prylová, 2005, s. 29). Lesní pedagogikou se zabývá široká paleta subjektů od občanských sdružení a organizací z lesnického sektoru až po nestátní organizace spojené s ochranou přírody, které jsou koordinovány Finskou lesnickou asociací (v angličtině Finnish Forest Association (FFA), ve finštině Metsäyhdistys) (Forest Pedagogics, 2010c, s. neuvedena). Pro lokální základní školy vymýšlí programy lesní pedagogiky také lesnické školy (obr. 17 a obr. 18).

S cílem zaujmout lesní pedagogikou i učitele vytvořili Finská lesnická asociace spolu s asociací učitelů i webové stránky s nabídkou publikací pro lesní pedagogiku a je také možné na webu vznášet dotazy k lesní pedagogice. Asociace spolupracuje se školami a učiteli na úrovni primárního vzdělávání a pro učitele organizuje také kurzy vzdělávající učitele o lesích, jejich funkcích a víceúčelovém využití i o chovu sobů v lesích. Spolu se vzdělávacími institucemi a učitelskými organizacemi také vytváří FFA publikaci „Lesní vzdělávací cesta“,

kteřá kriticky srovnává cíle vzdělávání o lese a shromažďuje je. Publikace je aktualizována a k dosažení na webové stránce www.oppimispolku.fi (Kärkkäinen, 2009, s. 28).

Více než 30 let také v zemi probíhá pod patronátem Finské lesnické asociace každoroční národní meziškolní kvíz o lese, který má účast více než tři čtvrtiny všech škol (Prylová, 2005, s. 29).

Některé programy pro žáky tvoří ve vzájemné spolupráci i více organizací společně, tyto programy mají délku jeden den až týden, jsou obdobou našich škol v přírodě a lesní pedagogika je jejich součástí. Konkrétní obsah se ale v jednotlivých oblastech liší podle lokálního názoru autorit, které znalosti by měli žáci o lese ovládat. Finsko v lesní pedagogice spolupracuje také s ostatními skandinávskými zeměmi a umožňuje výměnné pobyty pedagogů (Prylová, 2005, s. 29).

Obr. 17: Lesní pedagogika ve Finsku (foto: autor, 2011).

Obr. 18: Lesní pedagogika ve Finsku (foto: autor, 2011).

2.8.3 Lesní pedagogové

Ve Finsku nepořádají žádné oficiální kurzy nebo certifikace lesních pedagogů (Prylová, 2004–2007, s. 98), nebo alespoň před projektem PAWS neexistoval žádný standard vzdělání pro lesní pedagogy.

Design oriented pedagogy – Case Forest Pedagogy

Ve Finsku byla také vyvinuta vyučovací metoda Lusto, která byla použita dále při mezinárodní spolupráci na projektu Case Forest Pedagogy a je nabízena k využití při výuce o lese všem zájemcům. Pomocí této metodiky se zlepšují znalosti o ekonomických, environmentálních, sociálních a kulturních hodnotách lesa u učitelů základních škol. Ti dále poznatky používají při práci s menšími skupinami studentů. Základem je probuzení zvědavosti a vytvoření

počátečních otázek pro studenty a jejich podpora a facilitace při snaze o nalezení správných odpovědí. Studenti si práci na projektu organizují sami, informace vyhledávají a posuzují prostřednictvím internetu, médií, zpráv z výzkumu, při pozorování v terénu, což v důsledku také zvyšuje jejich schopnost úsudku a rozhodování (ÚHÚL, 2015, s. neuvědlena). Kromě klasické výuky ve třídách by během projektu měli studenti pracovat v terénu, hledat odpovědi v provozu a firmách při případných exkurzích, v rozhovorech s odborníky a podobně. Materiály k projektu je možné stáhnout na webových stránkách Švédské lesní agentury (Swedish Forest Agency, 2016, s. neuvědlena).

2.9 Švédsko

2.9.1 Lesní hospodářství ve Švédsku

Lesy Švédska o výměře 280 680 km² tvoří 69 % povrchu země. Lesy jsou z 81 % v držení soukromých vlastníků, z toho 50 % vlastní jednotlivci, většinou jde o lesy rodinné o výměře několik desítek hektarů děděných z generace na generaci, dalších 25 % obhospodařují soukromé firmy a korporace a 6% jiní soukromí vlastníci. O 14 % se starají státem vlastněné společnosti a 3 % lesů patří přímo státu. Další 2 % zahrnují ostatní veřejné vlastníky (Swedish Forest Agency, 2014, s. 27). S naprostou převahou 84 % jsou švédské lesy jehličnaté (z 45 % smrkové a z 39 % borovicové porosty), v 10 % se vyskytují březové porosty, ostatních 6 % jsou lesy smíšené (Swedish Forest Agency 2014, 2014, s. 46).

2.9.2 Koncepce lesní pedagogiky

Lesní pedagogika není zahrnuta v legislativě ani významněji zmíněna v některém ze strategických dokumentů vlády Švédska. Toto se mělo změnit kolem roku 2010, kdy plánovala Švédská lesní agentura (ve švédštině Skogsstyrelsen, v angličtině The Swedish Forest Agency) vypracovat a přijmout strategii pro poradní služby v lesnictví a školení, máje obsahovat také pedagogické záležitosti (Forest Pedagogics, 2010h, s. neuvedena). Agentura však lesní pedagogiku vykonává, školení pedagogů také provádí Asociace vlastníků lesa (ve švédštině Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) Skogsägarna, v angličtině The Federation of Forest Owners) a malé specializované organizace.

Švédská lesní agentura organizuje lesnické dny, které jsou určeny jak pro soukromé vlastníky lesů, tak i pro veřejnost, učitele a děti školou povinné. Lesnické dny mají různou podobu a konají se napříč celým Švédskem.

Vzdělávání v přírodě je také zmiňováno v národním kurikulu pro švédské všeobecné střední školy (comprehensive school), ale není povinné (Forest Pedagogics, 2010h, s. neuvedena).

2.9.3 Cílové skupiny

Cílovou skupinou jsou především děti školního věku, v menší míře také děti předškolní, a snahou je vzbudit v dětech zájem o les a veškeré hodnoty, které přináší. Za cíl si organizace klade vysvětlit dětem funkce lesního ekosystému a lesního hospodářství a pomoci tak pochopit nejdůležitější švédský průmysl.

Les ve škole – Skogen i Skolan

Existuje vzdělávání pro učitele působící v organizaci Les ve škole (ve švédštině Skogen i Skolan, v angličtině The Forest in the School) (obr. 19), ale jedná se o interní školení pro potřeby učitelů.

Ve Švédsku se environmentální edukaci, nebo také vzdělávání o lese věnuje organizace Les ve škole, která má dlouhou historii, vznikla už v sedmdesátých letech a její existence vedla k navázání vztahů mezi vzdělávacími institucemi a lesnickým sektorem.

Úspěšnost její činnosti se promítla do zvýšeného náboru do lesnických profesí a v kladném postoji veřejnosti k lesnímu hospodářství (Skogen i Skolan, 2015, s. neuvedena).

Les ve škole se tak postupem času stal národním programem mezi školami a lesnickým sektorem ve Švédsku. Les ve škole je má zastoupení po celém Švédsku a prostřednictvím regionálních řídicích komisí a jejich koordinátorů umožňují školám kontakt s lokálními lesnickými firmami a domlouvají exkurze, nabízejí studijní materiály a odborné pedagogické poradenství při vzdělávání v přírodě, nebo také zprostředkovávají příležitost starat se o školní les (Skogen i Skolan, 2013, s. neuvedena). To patří k základním myšlenkám celého vzdělávání – učení se názorně při konkrétních lesnických činnostech v konkrétních lesních porostech.

Švédské lesní školy

Od osmdesátých let se také ve Švédsku začaly zakládat lesní školy, do současnosti jich existuje na 180, dokonce také funguje 10 lesních škol základních.

Využití moderních technologií

Ve Švédsku je využíván také geocaching jako populární aktivita a zároveň jako prostředek k uplatnění vzdělávání v přírodě, sdílení informací o lesích a lesních technologiích přímo na místě jejich působení. Zároveň tím děti a mládež učí, jak se pohybovat a vyznat v přírodě (Forest Pedagogics, 2010h, s. neuvedena).

Obr. 19: Logo organizace Les ve škole (zdroj: www.skogeniskolan.se).

2.10 Environmentální edukace v USA

Spojené státy americké jsou v mnoha zdrojích zmiňovány a považovány za kolébku lesní pedagogiky, a to konkrétně díky Josephu Cornellovi a jeho teorii plynulého učení a knihám o práci s dětmi a veřejností při vycházkách přírodou, jehož myšlenky se v 60. letech dostaly do Švýcarska a odtud se postupně rozšířily i do zbytku Evropy. Již při hledání současného stavu lesní pedagogiky v Americe je však vidět, že se evidentně vyvíjela trochu jiným směrem.

Zatímco v Evropě se lesní pedagogika v současnosti vyskytuje ve většině zemí a shodují se v základní myšlence, že les a lesnictví veřejnosti představuje odborník – lesník, Amerika zůstala v mnohem obecnější rovině a používá se zde termín environmentální edukace (v angličtině environmental education).

Americká legislativa obsahuje také od roku 1990 zákon o environmentální edukaci (The National Environmental Education Act), který pověřuje Agenturu ochrany životního prostředí spojených států k vytváření iniciativy v environmentální edukaci na federální úrovni.

Podle amerických výzkumů má environmentální edukace integrovaná do kurikula, obzvláště ta doplněná aktivitami v přírodě, u žáků do 15 let a studentů do 18 let pozitivní vliv na jejich výkon, především v přírodních vědách a v matematice. Navíc také pomáhá zvyšovat environmentální gramotnost veřejnosti (American Forest Foundation, 2016, s. neuvedena).

Project Learning Tree (PLT)

Project Learning Tree (obr. 20) je projekt Americké lesní nadace (v angličtině American Forest Foundation), který funguje už přes 40 let

Obr. 20: Logo Project Learning Tree (zdroj: www.plt.org).

a je jedním z nejrozšířenější užívaných programů environmentální edukace v Americe. K vedení tohoto projektu bylo vyškoleny více než půl milionu učitelů, kteří tak mohou pomáhat objevit přírodní dědictví více než 75 milionům Amerických studentů. Vyučující jsou podporováni v outdoorových programech, kde se mohou účastníci učit o životním prostředí a pracovat na jeho zlepšení. Cílem je „učení děláním“, projekt se zabývá také zlepšováním prostředí ve škole, doma a v komunitě, ve které studenti žijí (American Forest Foundation, 2010, s. neuvedena).

Například jedním z programů PLT je GreenWorks!, díky kterému žáci a studenti ze všech úrovní školství sázejí stromy, navrhují přírodní zahrady, obnovují prameny, zkoumají alternativní zdroje energie, atd. (Bullwinkle, 2016, s. neuvedena).

II. EMPIRICKÁ ČÁST

3 Analýza koncepcí lesní pedagogiky ve vybraných zemích

3.1 Úvod do empirické části

Empirická část této práce je zaměřena na provedení rozboru koncepcí lesní pedagogiky ve vybraných zemích. Nejprve je uveden hlavní cíl analýzy včetně analyzovaných kategorií a je specifikován výzkumný soubor analýzy. Používali jsme komparativní obsahovou analýzu, pomocí níž je proveden rozbor dat, výsledky analýzy jsou členěny podle jednotlivých kategorií a pro přehlednost je uvedena tabulka shrnující současnou situaci v lesním hospodářství vybraných zemí. Závěrem jsou diskutovány možnosti inspirace naší lesní pedagogiky programy a projekty v jiných evropských zemích.

3.2 Výzkumný cíl

Pro srovnávání stavu lesní pedagogiky byly vybrány země, které by se daly zařadit do několika užších skupin: země s mnohaletou tradicí lesní pedagogiky (Švýcarsko, Rakousko, Německo), naši sousedé (Polsko a Slovensko) a severské státy s odlišným pojetím lesní pedagogiky (Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Finsko a Švédsko).

Pomocí vyhledaných informací byly provedeny případové studie současného stavu lesní pedagogiky v jednotlivých zemích. Podle Kerlingera (1972, s. 531) je kategorizace nebo rozčleňování analyzovaného obsahu snad nejdůležitější součástí obsahové analýzy. Z dat byly tedy vybrány jako hlavní kategorie vystihující stav lesní pedagogiky: rámcová koncepce lesní pedagogiky, hlavní cíle lesní pedagogiky a hlavní cílové skupiny lesní pedagogiky, a v rámci těchto kategorií byla provedena komparativní analýza.

3.3 Výzkumný soubor – metoda sběru dat

Získané informace byly vyhledávány a shromažďovány z mnoha různorodých zdrojů, neboť lesní pedagogika je formou vzdělávání poměrně mladou, stále se formující a spojující dva světy – odborný lesnický a pedagogický. Také v každé zemi je lesní pedagogika, její organizace a její provádění pojmato různě, čemuž odpovídá také dostupnost informací o ní. Zdroji informací o lesní pedagogice v jednotlivých zemích byly především dotazníky zástupců, kteří byli v daných zemích pověřeni jako kompetentní k zastupování v otázkách lesní pedagogiky. Tyto dotazníky (Questionnaire on Forest Pedagogy) jsou dostupné na webových stránkách

www.forestpedagogics.eu (Forest Pedagogics, 2010i, s. neuvedena). Dále byly použity materiály dostupné na webových stránkách Ministerstva zemědělství a lesnictví, Ministerstva životního prostředí a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, organizací činných v lesní pedagogice a environmentální edukaci, lesnických subjektů, studijní materiály vytvořené pro budoucí lesní pedagogy a učitele, odborný časopis Lesnická práce, statistické ročenky dat z lesního hospodářství a knihy o lesní pedagogice.

Shromážděné informace mohou být ovlivněny různou aktualizací datových souborů – některá data, která byla v poslední době „aktuálně“ zveřejněná se mohou týkat skutečností, které jsou již několik let „staré“. Konkrétním příkladem mohou být statistické ročenky s názvem Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky, které kvůli délce zpracování statistických údajů vycházejí pravidelně přibližně s dvouletým zpožděním.

3.4 Výsledky komparativní obsahové analýzy

Získaná data byla vyhodnocena pomocí srovnávací analýzy, kterou Průcha (2006) komentuje následovně: „...dnešní pojetí srovnávací pedagogiky je velmi široké a pokrývá jak vlastní komparativní analýzy a příslušné teoretické explanace, tak deskripce vzdělávacích systémů, jejich determinant a kontextů...“ (s. 39).

Komparativní pedagogiku definuje Průcha (1995) jako „...obor pedagogického výzkumu, který se zabývá srovnáváním vzdělávacích systémů (resp. různých dílčích komponentů těchto systémů) dvou či více zemí. Při tomto výzkumu jsou srovnávány např. shody a odlišnosti mezi obsahy vzdělávání na určitém stupni škol, způsoby hodnocení vzdělávacích výsledků, typy přípravy učitelských kádrů aj....“ (s. 22–23).

Z hlediska zpracovávaných informací mohou být předmětem obsahové analýzy podle Gavory (2000) texty jako například

„...- školské zákony a další legislativní materiály, nařízení a vyhlášky,

- zprávy, protokoly, záznamy o činnosti, statistické materiály,

- novinové články a další zprávy související se školstvím, výchovou a vzděláváním,

...

- učební osnovy, učební texty...“ (s. 118), tedy také materiály, v nichž bylo možno nalézt informace o lesní pedagogice napříč jednotlivými zeměmi.

3.4.1 Rámcová koncepce lesní pedagogiky

Švýcarsko, jako první z evropských zemí, kde se oficiálně objevila lesní pedagogika, má nejen pedagogiku lesní s certifikovanými lesními pedagogy, ale má také certifikované pedagogy přírodní. Vzdělávání o přírodních ekosystémech a lese má zde tedy širší rozsah a není vedeno primárně směrem k lesnictví jako oboru a jeho vlivu. Organizací zabývajících se výše zmiňovanou edukací je nadace SILVIVA, která především poskytuje pedagogům vzdělání a certifikaci, koordinuje kontakt mezi školami, certifikovanými pedagogy a subjekty z oboru lesnictví a pomáhá s domluvou mezi nimi a s realizací projektů zaměřených na výuku o přírodě a výuku o lese (v přírodě a v lese).

V zemích, které by se daly s velkou nadsázkou považovat za některé z potomků Habsburské monarchie (SRN, Rakousko, Česká republika, Slovenská republika) fungují podobně v lesní pedagogice certifikovaní lesní pedagogové, kteří realizují programy lesní pedagogiky a nabízí je školám, nebo jiným skupinám osob. Podoba některých aspektů lesní pedagogiky vychází z velké části z inspirace rakouským modelem a do jisté míry i jeho přejímáním. Je také možné pozorovat, že se úroveň lesního hospodářství, její právní úprava a celkové snahy lesnické politiky o dobrou péči o lesy v té které zemi odrážejí na úrovni lesní pedagogiky.

Rakousko certifikuje lesní pedagogy od roku 1994 a od roku 2002 je lesní pedagogika jako součást základního vzdělávání zahrnuta v novelizaci zákona o lesích č. 65/2002. Certifikovaným pedagogem se může stát pouze osoba s lesnickým vzděláním nebo dodatečně složenou zkouškou ze základů lesnictví. Pokud jsou splněny dané podmínky, může pedagog žádat o státní dotace na program lesní pedagogiky o délce minimálně 4 hodiny pro skupinu dětí do 18 let. Pro potřeby realizace programů lesní pedagogiky byly za podpory ze strukturálních fondů vybudovány lesnická vzdělávací centra. Organizace sdružující lesní pedagogy, podporující jejich činnost a propagující programy lesní pedagogiky v Rakousku se nazývá Waldpädagogik in Österreich.

V SRN je situace složitější kvůli rozdělení na spolkové země, neboť v každé zemi může být lesní pedagogika legislativně upravována a také má lišící se koncepci, strategii a regulace. Od roku 2007 jsou však napříč celým Německem schváleny minimální požadavky na vzdělání certifikovaných lesních pedagogů, existuje tedy záruka shodné úrovně hlavních aktérů.

V České a Slovenské republice je situace v základních rysech shodná. Lesní pedagogika zde není zakotvena přímo v platné legislativě, ale je uvedena v dalších strategických dokumentech. Certifikace lesních pedagogů probíhá více než 10 let, lesní pedagogiku poskytují především státní lesnické firmy jako LČR nebo správy národních parků jako slovenský

TANAP. U nás spojuje lesní pedagogy Sdružení lesních pedagogů ČR, na Slovensku je to Lesná pedagogika a podporu poskytuje též organizace ALEA – Agentúra pre podporu lesnej pedagogiky a ekoturistiky.

Polská republika se ze skupinky výše zmiňovaných států vymyká systémem školení svých lesních pedagogů. Část svého vzdělání získávají už při studiu své odbornosti na středních a vysokých školách, část už jako zaměstnanci Státních lesů při firemních školeních. Certifikace lesních pedagogů jako taková tu neprobíhá. Potřebou lesní pedagogiky se tu začali zabývat již v 90. letech a tato snaha byla promítnuta i do legislativy, ať už obecnými zásadami v lesním zákoně z 28. září roku 1991, nebo v pozdější vyhlášce č.57/2003, která stanovuje povinnost vykonávat lesní pedagogiku Státním lesům. Kromě toho zde lesní pedagogika mimo jejich obecnějších cílů (například podle definic Amannové a kol., 2003, s. 16–20) klade důraz na přesné poznávání jednotlivých druhů domácí fauny a flory.

Ve Spojeném království působila od 90. let Iniciativa lesního vzdělávání věnující se zlepšování povědomí o lese lesních ekosystémech a docenění potenciálu lesa včetně užitků, s nimiž se v každodenním životě lidé běžně setkávají. Tato iniciativa byla velice dobře strukturována a organizována a umožňovala kontakt mezi těmi, kteří měli zájem vzdělávat o lese a veřejnosti. Na tuto činnost v současnosti navázala organizace Lesní vzdělávací síť, která je také spíše koordinátorem a podpůrcem vzdělávacích akcí. Ve Skotsku a Walesu se z iniciativy vyvinuly organizace Outdoor Learning Wales a Outdoor and Woodland Learning Scotland, které samy lesní pedagogiku poskytují. Stranou stojí Lesní školy zřizované podle skandinávského vzoru, které zakládají své metody na kontaktu dětí s přírodou a učení vlastním prožitkem a vlastními zkušenostmi. Lesní školy mají jako jediné ve Spojeném království vlastní interní školení pedagogů pro práci s dětmi v přírodě.

Lesní pedagogika je ve Finsku uvedena v národních školních osnovách jako jejich nedílná součást a je uvedena i v lesním programu. Lesní pedagogiku provádí občanské sdružení a organizace z lesnického sektoru i nestátní organizace spojené s ochranou přírody. Koordinaci těchto subjektů zajišťuje Finská lesnická asociace, která také úzce spolupracuje s asociací učitelů i s jednotlivými školami a učiteli na úrovni primárního vzdělávání. Velké úsilí a naděje jsou vkládány do zapojování školních pedagogů, pro něž se pořádají kurzy vzdělávající učitele o lesích. Vychází se z myšlenky, že pouze informovaný a zapálený učitel může žákům dál předávat efektivně poznatky o lese.

Ve Švédsku není lesní pedagogika upravena legislativně ani zmíněna ve strategických dokumentech vlády. V národním kurikulu je zmíněno pouze vzdělávání v přírodě, jako nepovinné. Švédská lesní agentura se zabývá realizací programů lesní pedagogiky, školením

pedagogů i organizací lesnických dní, které se konají po celém Švédsku. Úspěšně tu funguje také organizace Les ve škole zajišťující kontakt mezi školami a lokálními lesnickými firmami. Také nabízí pomoc s organizací exkurzí či možnost starat se o školní les, nebo poskytuje poradenství a studijní materiály pro práci s dětmi při environmentální edukaci.

Severské státy jdou v organizaci lesní pedagogiky trochu jiným směrem, především se snaží o podporu vzdělávání o lese a lesních ekosystémech ve školách a vzdělávají tímto způsobem samotné pedagogy; zprostředkovávají kontakt škol s lesnickými firmami a organizacemi, vybavují pedagogy vzdělávacími materiály a poskytují jim poradenství. Lze tedy pozorovat snahu o přenechání lesní pedagogiky a s ní souvisejících aktivit na učitelích a školách samotných, nebo alespoň podpora k většímu zapojení škol a pedagogů do realizace lesní pedagogiky samotné než jak ji známe u států střední Evropy.

Vývoj lesní pedagogiky v Evropě, který byl v počátcích inspirován myšlenkami Josepha Cornella, nabral jiný směr než v Americe. Původně environmentální vzdělávání a výchova začala v Evropě vysvětlovat a zdůrazňovat potřebu a nutnost trvale udržitelného rozvoje (trvale udržitelnému hospodářství, v tomto případě lesního), zatímco Joseph Cornell a jeho environmentální edukace i po desítkách let zůstala v Americe environmentální edukací a žádná konkrétní lesní pedagogika nebo jiná oborová pedagogika tohoto typu v Americe nevznikla.

3.4.2 Hlavní cíle lesní pedagogiky

Definice hlavních cílů lesní pedagogiky v jednotlivých státech se liší spíše slovními formulacemi, obsáhlostí popisu a podobně. Nicméně obecně lze konstatovat, že společně jsou uváděny snahy o vysvětlení, propagaci a názorné ukázky udržitelného rozvoje na živém příkladu trvale udržitelného hospodářství v lesích. Je to aktuální téma nejen v lesnictví a je chvályhodné, že i lesníci se se svou troškou snaží přispět ke změně smýšlení veřejnosti a pochopení nutnosti některých změn v běžném každodenním životě nás všech.

Základní cíl společný pro všechny země i organizace zabývající se lesní pedagogikou nebo environmentální edukací obecněji je představení lesního ekosystému, jeho funkcí a užitků pro všechny lidi. Skrz prožitky v lesním prostředí jsou účastníci zváni k opakovaným návštěvám lesa a také povzbuzování k zájmu o les a životní prostředí.

Samozřejmě je vždy zmiňováno vylepšování reputace lesnictví a zaměstnanců v tomto odvětví (ať už na dělnických pozicích jako dřevorubec, traktorista, nebo dělník v lesní školce, tak i odborníci na vedoucích funkcích jako jsou hajní, revírníci, lesní správci apod.) a představení lesního hospodářství, jeho nezbytnosti a materiálním i nemateriálním přínosům v podmínkách současné doby. Často se jako součást lesní pedagogiky používá ukázek

pracovních činností v lesích, někdy jsou programy uzpůsobené tomu, aby si sami účastníci mohli vyzkoušet přímo rozhodování o některých lesnických zásadách, nebo je přímo na konkrétních porostech i provést.

3.4.3 Hlavní cílové skupiny lesní pedagogiky

Ačkoliv jsou jako potenciální účastníci programů lesní pedagogiky zmiňováni všichni bez rozdílu, od dětí předškolního věku přes školáky a studenty až k dospělým, seniorům, nebo handicapovaným, většinou se nejčastěji a také záměrně pracuje se skupinami školou povinných dětí. Je to především z důvodů, že tato cílová skupina má vzdělávání povinné a je tedy snazší se k nim prostřednictvím programů dostat. Stejně tak je efektivnější předávat poznatky, zkušenosti a zážitky právě dětem školního věku kvůli jejich otevřenosti, zájmu, zvědavosti a přirozenějšímu zapojení do her a činností. Hned v závěsu za školními dětmi jsou uváděny děti věku předškolního.

Rakousko, respektive také Německo uvádějí, že se zaměřují na žáky druhých a třetích, respektive druhých až čtvrtých tříd základních škol, neboť aktivity lesní pedagogiky působí na tyto děti nejefektivněji.

Zajímavostí je, že Finsko a Švédsko zmiňují jako jednu z hlavních cílových skupin také učitele. Odůvodnění je jednoduché i logické – prostřednictvím zapálených a informovaných učitelů se mohou informace o lese šířit mezi jejich žáky úspěšně dále jak při jejich běžné výuce, tak i při různých projektových dnech nebo jiných výukových programech.

3.4.4 Současná situace lesní pedagogiky ve vybraných evropských zemích

	ČR	Slovensko	Polsko	Německo	Švýcarsko	Rakousko	Finsko	Švédsko	Velká Británie
1. certifikovaní lesní pedagogové	ano	ano	ne	ano	ano	ano			
2. lesnatost, poměry vlastnictví	33 %, státní 60 %, soukromé 19 %	41 %, státní 41 %, soukromé 14 %	28 %, státní 86 %, soukromé 6 %	32 %, státní 33 %, soukromé 46 %	30 %, veřejné 71 %, soukromé 29 %	47 %, státní 15 %, soukromé 85 %	75 %, státní 25 %, soukromé 61 %	69 %, státní 17 %, soukromé 83 %	13 %, státní 28 %, soukromé 72 %
3. organizace realizující aktivity lesní pedagogiky	SLP ČR, Lesy ČR, VLS ČR, ÚHÚL ČR, městské lesy, atd.	Lesná pedagogika, TANAP, atd.	Lasy Panstwowe	Různé v jednotlivých spolkových zemích	Silviva	Waldpädagogik Österreich	Finská lesnická asociace a jiné	Švédská lesní agentura	OWL Scotland, Outdoor Learning Wales, atd.
4. organizace podporující realizaci lesní pedagogiky ve vlastní režii školy					Silviva		Finská lesnická asociace	Les ve škole	Lesní vzdělávací síť
5. legislativní rámec	ne	ne	ano	ne	ne	ano	ne	ne	ne
6. finanční podpora státu						Přímý státní příspěvek na program			
7. originální program/projekt v lesní pedagogice			Vzdělávací portál erys.pl		Bergwaldprojekt, Lesnický svět		Case Forest Pedagogy	Využití geocachingu	

3.5 Inspirace pro českou lesní pedagogiku – doporučení pro praxi

Určitě bychom mohli naši českou lesní pedagogiku obohatit o některé prvky z dalších zemí. Zajímavý je Bergwaldprojekt spolu s dalšími projekty zaměřenými na práce v lese na konkrétním stanovišti. Konkrétními lesními pracemi se účastníci naučí mnohdy více než za hodiny teoretického vzdělávání ve třídách, pochopí mnohé souvislosti a vyzkouší si na vlastní kůži, jaká práce v lese je. V projektech, v nichž probíhají různé sezónní lesní práce v průběhu roku, případně práce na jednom porostu v průběhu několika let, také žáci poznají různorodost lesního prostředí v různých ročních obdobích a mohou sledovat vývoj lesního porostu a zhodnotit kvalitu, úspěšnost a potřebnost jejich zásahu (myšleno práce v konkrétním lesním porostu provedené rok nebo více zpátky). Neposlední výhodou je probuzení zájmu žáků o konkrétní lesní porost, ve kterém výuka a práce probíhají. Pro mnohé účastníky takovéto projekty působí jako nevyřčená pozvánka do lesa, kam také mohou brát rodinné příslušníky, kterým se rádi se svou prací v lese pochlubí.

Za pokus by stálo využití mobilních technologií pro ozvláštnění programů lesní pedagogiky a vzdělávání o lese, ať už formou geocachingu, nebo jiným nápaditým způsobem. Vývoj technologií v poslední době, nekonečné možnosti a mladší generace, která s těmito technologiemi od narození vyrůstá a pro niž je jejich používání nedílnou součástí života, k tomuto využití přímo vybízí.

ZÁVĚR

Bakalářská práce obsahuje část teoretickou a empirickou. Teoretická část předkládá informace o lesní pedagogice, představuje definici lesní pedagogiky, shrnuje její principy, uvádí definice pojmů souvisejících s lesní pedagogikou a představuje její historii. Součástí teoretické části je také definice zážitkové pedagogiky, která je nedílnou součástí pedagogiky lesní. Nakonec popisuje současný stav lesní pedagogiky v České republice a dalších vybraných evropských státech, v nichž lesní pedagogika probíhá.

V empirické části je provedeno srovnání vybraných kategorií charakterizující lesní pedagogiku v jednotlivých státech. Je zde také proveden návrh na možnou inspiraci naší lesní pedagogiky od kolegů z ostatních zemí. Přehledně jsou zachycena některá další fakta týkající se lesní pedagogiky ve vybraných zemích a uvedena pro porovnání v tabulce na závěr kapitoly.

Konkrétní podoba lesní pedagogiky v jednotlivých zemích je ovlivněna více okolnostmi, například stavem lesního hospodářství, vztahem veřejnosti k němu a vlastnickou strukturou (což je patrné hlavně u severských států), konkrétní státní politikou a podobně. Záměry, se kterými jsou akce lesní pedagogiky pořádány, se však velice podobají.

Ve výsledcích je v mnoha ohledech patrná tendence ke sjednocování modelů a koncepcí lesní pedagogiky napříč zeměmi, které probíhá prostřednictvím vzájemného setkávání a spolupráce lesních pedagogů na jednotlivých workshopech a mezinárodních akcích.

Práce a v ní uvedené komparativní analýzy mají převážně deskriptivní charakter. Práce přináší ucelený zdroj informací o lesní pedagogice a podrobně představuje koncepce lesní pedagogiky a její zvláštnosti ve vybraných zemích prostřednictvím komparativní obsahové analýzy. Tímto splňuje úvodem vytyčené cíle teoretické i empirické části.

LITERATURA A POUŽITÉ ZDROJE

AMERICAN FOREST FOUNDATION. *Environmental Education*. [online]. © 2016 [cit. 2016-05-22]. Dostupné z: <https://www.forestfoundation.org/environmental-education-aff>

AMMAN, MICHAELA ET AL. *Pojďme na to od lesa. Příručka ekologické výchovy a lesní pedagogiky*. Vimperk: Správa Národního parku a CHKO Šumava, 2003.

ANTCZAK, ANDRZEJ. *Edukacja leśna społeczeństwa. Encyklopedia leśna*. [online]. © 2013 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.encyklopedialesna.pl/hasla/index/2866>

BERGWALDPROJEKT. *Idee*. [online]. [2016] [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <https://www.bergwaldprojekt.ch/de/kontakt/index.php>

BILDUNGSWERKSTATT BERGWALD. *Waldprojektwochen im Bergwald*. [online]. [2016] [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://bergwald.ch/projektwochen-als-ganzheitliches-erlebnis/>

BUČKOVÁ, ALICE. Metodika lesní pedagogiky. In *Učebnice PAWS, coursebook* [elektronická učebnice]. The PAWS Project. [online]. © 2004–2007, s. 82–95 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: http://www.paws-europe.org/downloads/docu_cz.zip

BUČKOVÁ, ALICE. Lesní pedagogika jako jedna z forem EVVO. In *Úvod do ekologie lesa a lesní pedagogiky pro učitele přírodopisu a environmentální výchovy*, Machar, Ivo et al. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 2009. ISBN 978-80-244-2357-9. Část 2, Úvod do lesní pedagogiky. s. 80–87

BUČKOVÁ, BARBORA. *Lesní pedagogika jako nástroj marketingové propagace*. Brno, 2009. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně. Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí bakalářské práce doc. Ing. Radoslav Škapa, Ph.D.

BULLWINKLE, VANESSA. Project Learning Tree is Turning 40!. *Project Learning Tree. Empowering educators, Inspiring youth*. [online]. 27. 1. 2016 [cit. 2016-05-22]. Dostupné z: <https://www.forestfoundation.org/environmental-education-aff>

BUND DEUTSCHER FORSTLEUTE. *Grundlagen der Waldpädagogik*. [online]. 2011 [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: http://www.xn--waldpdagogik-kcb.de/daten_fakten/grundlagen.html

BUNDESAMT FÜR UMWELT BAFU. *Jahrbuch Wald und Holz 2012*. [online]. 2012 [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: <http://www.bafu.admin.ch/publikationen/publikation/01693/index.html?lang=de&download=NHzLpZig7t,lnp6I0NTU042l2Z6ln1acy4Zn4Z2qZpnO2Yuq2Z6gpJCGfYF2g2ym162dpYbUzd,Gpd6emK2Oz9aGodetmqaN19XI2IdvoaCVZ,s-.pdf>

- CENTRUM INFORMACYJNE LASÓW PAŃSTWOWYCH.** *Leśny Wortal Edukacyjny*. [online]. © 2006–2016 [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.erys.pl/>
- CORNELL, JOSEPH.** *Objevujeme přírodu. Učení hrou a prožitkem*, Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0145-8.
- COUNCIL FOR LEARNING OUTSIDE THE CLASSROOM.** *Forest Education Network in England*. [online]. © 2016 [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: <http://www.lotc.org.uk/fen/>
- CSIKSZENTMIHALYI, MIHALY.** *Flow: The Psychology of Optimal Experience*. Harper & Row, 1990. ISBN 978-0-06-016253-5.
- CTIRAD JURÁŇ.** *Lesní pedagogika. Střední lesnická škola v Hranicích*. [online]. © 2015 [cit. 2016-06-07]. Dostupné z: www.sls hranice.cz
- ČABOUN, VLADIMÍR ET AL.** *Lesy a lesnictvo na Slovensku*. Zvolen: Národné lesnícké centrum, 2008. ISBN 978-80-8093-063-9.
- FINNISH FOREST RESEARCH INSTITUTE.** *State of Finland's Forests 2012 Criterion 1 Forest resources*. [online]. 19. 3. 2012 [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: <http://www.metla.fi/metinfo/sustainability/c1-forest-area.htm>
- FINNISH FOREST RESEARCH INSTITUTE.** *State of Finland's Forests 2012: Criterion 5 Protective forests*. [online]. 12. 4. 2012 [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: <http://www.metla.fi/metinfo/sustainability/c5.htm>
- FINNISH FOREST RESEARCH INSTITUTE.** *Finland's Forests 2013*. [online]. [2013] [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: http://www.metla.fi/metinfo/sustainability/doc/factsheet_2013-en.pdf
- FOREST PEDAGOGICS.** *Questionnaire on Forest Pedagogy – Austria*. [online]. [2010a] [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: http://www.forestpedagogics.eu/images/stories/downloads/czech_republic/questionnaire_forest_pedagogy_Austria_.pdf
- FOREST PEDAGOGICS.** *Questionnaire on Forest Pedagogy – Finland*. [online]. 2010c [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: http://www.forestpedagogics.eu/images/stories/downloads/czech_republic/questionnaire_forest_pedagogy_Finland_.pdf
- FOREST PEDAGOGICS.** *Questionnaire on Forest Pedagogy – Germany*. [online]. 2010d [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: http://www.forestpedagogics.eu/images/stories/downloads/czech_republic/questionnaire_forest_pedagogy_Germany_.pdf

- FOREST PEDAGOGICS.** *Questionnaire on Forest Pedagogy – Poland.* [online]. 2010e [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: http://www.forestpedagogics.eu/images/stories/downloads/czech_republic/questionnaire_forest_pedagogy_Poland_.pdf
- FOREST PEDAGOGICS.** *Questionnaire on Forest Pedagogy – Scotland.* [online]. 2010f [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: http://www.forestpedagogics.eu/images/stories/downloads/czech_republic/questionnaire_forest_pedagogy_Scotland_.pdf
- FOREST PEDAGOGICS.** *Questionnaire on Forest Pedagogy – Slovakia.* [online]. 2010g [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: http://www.forestpedagogics.eu/images/stories/downloads/czech_republic/questionnaire_forest_pedagogy_Slovakia_.pdf
- FOREST PEDAGOGICS.** *Questionnaire on Forest Pedagogy – Sweden.* [online]. 2010h [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: http://www.forestpedagogics.eu/images/stories/downloads/czech_republic/questionnaire_forest_pedagogy_Sweden_.pdf
- FOREST PEDAGOGICS.** *States.* [online]. [2010i] [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.forestpedagogics.eu/states.html>
- FOREST PEDAGOGICS.** *Information and communication about forest pedagogics.* [online]. [2016] [cit. 2016-06-07]. Dostupné z: www.forestpedagogics.eu
- FOREST PEDAGOGICS.** *FCN Subgroup,* [online]. [2016] [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.forestpedagogics.eu/fcn-subgroup.html>
- FORESTRY COMMISSION.** *Forestry Statistics 2015.* [online]. 2015 [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: [http://www.forestry.gov.uk/pdf/ForestryStatistics2015.pdf/\\$FILE/ForestryStatistics2015.pdf](http://www.forestry.gov.uk/pdf/ForestryStatistics2015.pdf/$FILE/ForestryStatistics2015.pdf)
- FRIEBERTOVÁ, TAŤÁNA.** Informační a vzdělávací středisko LČR v Křivoklátě. *Lesnická práce: časopis pro lesnickou vědu a praxi.* [online]. 2007, roč. 86, č. 4. ISSN 0322-9254. Dostupné z: <http://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-86-2007/lesnicka-prace-c-04-07/informacni-a-vzdelavaci-stredisko-lcr-v-krivoklate>
- GAVORA, PETER.** *Úvod do pedagogického výzkumu.* Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

- HARKABUS, ŠTEFAN, MARUŠÁKOVÁ, EUDMILA.** Principy lesní pedagogiky. In *Učebnice PAWS, coursebook* [elektronická učebnice]. The PAWS Project. [online]. © 2004–2007, s. 64–81 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: http://www.paws-europe.org/downloads/docu_cz.zip
- HNUTÍ BRONTOSAURUS.** *O nás.* [online]. ©1974-2015 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <https://www.brontosaurus.cz/o-nas/cile>
- INSTITUTE FOR OUTDOOR LEARNING.** *About Us.* [online]. [2016] [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: <http://www.outdoor-learning.org/Default.aspx?tabid=68>
- JIRÁSEK, IVO.** *Zážitková pedagogika.* Gymnasion č. 1. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2004. s. 6-16. ISSN 1214-603X.
- JIRÁSEK, IVO.** *Filosofická kinantropologie: Setkání filosofie, těla a pohybu.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta tělesné kultury, 2005. ISBN 80 244 1176 8.
- KÄRKKÄINEN, SIRPA.** Vzdělávání o lese ve finských školách. *Lesnická práce: časopis pro lesnickou vědu a praxi.* [online]. 2009, roč. 88, č. 11. s. 28–29. ISSN 0322-9254. Dostupné z: <http://lmda.silvarium.cz/search/i.jsp?pid=uuid:db348c75-c55a-11e4-ac60-001b63bd97ba>
- KORBELÁŘ, JAN.** Na pozvání v Polsku. *Česká lesnická akademie Trutnov.* [online]. 2012 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.clatrutnov.cz/index.php/aktuality-a-oznameni/630-na-pozvani-v-polsku>
- KREJZAR, TOMÁŠ, ET AL.** *Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2014* [online]. 2015. [cit. 2016-04-15]. ISBN 978-80-7434-242-4. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/426635/ZZ2014.pdf>
- LASÁK, OTO.** Lesní pedagogika, Rakouský model vlivu lesníků na veřejnost. *Lesnická práce: časopis pro lesnickou vědu a praxi.* [online]. 2001, roč. 80, č. 1. ISSN 0322-9254. Dostupné z: <http://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-80-2001/lesnicka-prace-c-8-01/lesni-pedagogika>
- LASY PAŃSTWOWE.** *Edukacja w LP.* [online]. 2014 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.lasy.gov.pl/edukacja/edukacja-w-lp>
- LESY ČR, S.P.** *Les ve škole – škola v lese.* [online]. © 2012a [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.lesy-cr.cz/osveta/les-ve-skole-skola-v-lese/Stranky/default.aspx>
- LESY ČR, S. P.** *Lesní pedagogika v ČR.* [online]. © 2012b [cit. 2016-06-07]. Dostupné z: <http://www.lesy-cr.cz/osveta/lesni-pedagogika/Stranky/default.aspx>
- LIEBAL, SANDRA.** *Waldpädagogik – Theoretische Grundlagen, Bildungskonzept für die Schulpraxis, Wirkungen.* Remagen: Verlag Kessel, 2011. ISBN: 978-3-941300-56-9.

- MARUŠÁKOVÁ, LUDMILA ET AL.** *Lesná pedagogika krížom cez Európu*. Zvolen: Národné lesnícké centrum, 2010. ISBN 978-80-8093-119-3.
- MÁSILKA, DAVID.** *Zážitková pedagogika*. Olomouc, 2003. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Fakulta tělesné kultury. Vedoucí diplomové práce prof. PhDr. Karel Frömel, DrSc.
- MATOUŠKOVÁ PRYLOVÁ, LADA.** Historie lesní pedagogiky v ČR. In *Úvod do ekologie lesa a lesní pedagogiky pro učitele přírodopisu a environmentální výchovy*, Machar, Ivo et al. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 2009a. ISBN 978-80-244-2357-9. Část 2, Úvod do lesní pedagogiky. s. 75–77
- MATOUŠKOVÁ PRYLOVÁ, LADA.** Lesní pedagogika v EU. In *Úvod do ekologie lesa a lesní pedagogiky pro učitele přírodopisu a environmentální výchovy*, Machar, Ivo et al. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 2009b. ISBN 978-80-244-2357-9. Část 2, Úvod do lesní pedagogiky. s. 77–79
- MINISTERIUM FÜR EIN LEBENSWERTES ÖSTERREICH.** *Nachhaltige Waldwirtschaft in Österreich – Datensammlung zum Österreichischen Wald*. [online]. 2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: https://www.bmlfuw.gv.at/dam/jcr:35aab706-0e9b-4718-8f94-2152a394bc60/Datensammlung_Waldbericht%202015_Uploadend.pdf
- MŠMT.** *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007–2013*. [online]. © 2013–2016a [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: www.msmt.cz/uploads/soubory/mladez/JC_Koncepcemladeze.pdf
- MŠMT.** *Koncepce podpory mládeže 2014–2020*. [online]. © 2013–2016b [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/33599/
- MŽP.** *Státní program EVVO a EP 2016–2025*. [online]. © 2008–2015 [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/enviromentalni_vychova_prirucka/\\$FILE/OFD N-SPEVVOP-20160202.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/enviromentalni_vychova_prirucka/$FILE/OFD N-SPEVVOP-20160202.pdf)
- NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ.** *RVP pro základní vzdělávání*. [online]. © 2011–2016 [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf
- NLC – ÚLPV ZVOLEN.** *Lesná pedagogika. Spoznávanie života v lese..* [online]. © 2009a [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.lesnapedagogika.sk>
- NLC – ÚLPV ZVOLEN.** *Lesný pedagóg. Lesná pedagogika. Spoznávanie života v lese.* [online]. © 2009b [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.lesnapedagogika.sk/sk/zlozka.php?content=16>

O'BRIEN, LIZ, LOVELL, REBECCA. *A review of the Forest Education Initiative in Britain. Forestry Commission.* [online]. 2011 [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: [http://www.forestry.gov.uk/pdf/ForestryStatistics2015.pdf/\\$FILE/ForestryStatistics2015.pdf](http://www.forestry.gov.uk/pdf/ForestryStatistics2015.pdf/$FILE/ForestryStatistics2015.pdf)

OUTDOOR & WOODLAND LEARNING SCOTLAND. *Outdoor and Environmental Education.* [online]. © 2016 [cit. 2016-05-18]. Dostupné z: <http://owlscotland.org/about-us/>

PRŮCHA, JAN. *Pedagogický výzkum. Uvedení do teorie a praxe.* Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-132-3.

PRŮCHA, JAN. *Srovnávací pedagogika.* Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-155-7.

PRYLOVÁ, LADA. Budování vztahu lesnictví a veřejnosti. *Lesnická práce: časopis pro lesnickou vědu a praxi.* [online]. 2005, roč. 84, č. 12. ISSN 0322-9254. Dostupné z: <http://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-84-2005/lesnicka-prace-c-12-05/budovani-vztahu-lesnictvi-a-verejnosti>

PRYLOVÁ, LADA. Historie lesní pedagogiky z mezinárodního hlediska. In *Učebnice PAWS, coursebook* [elektronická učebnice]. The PAWS Project. [online]. © 2004–2007, s. 96–99 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: http://www.paws-europe.org/downloads/docu_cz.zip

ROUSSEAU, JEAN-JACQUES. *Citáty slavných osobností.* [online]. © 2016 [cit. 2016-05-20]. Dostupné z: <http://citaty.net/autori/jean-jacques-rousseau/?q=19269>

ŘEZÁČ, JAN. Vztah veřejnosti k lesům a ke dřevu. *Lesnická práce: časopis pro lesnickou vědu a praxi* [online]. 2008, roč. 87, č. 3. ISSN 0322-9254. Dostupné z: <http://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-87-2008/lesnicka-prace-c-3-08/vztah-verejnosti-k-lesum-a-ke-drevu>

SAINT-EXUPÉRY, ANTOINE DE. *Citáty slavných osobností.* [online]. © 2016 [cit. 2016-05-20]. Dostupné z: <http://citaty.net/autori/antoine-de-saint-exupery/?page=9>

SILVIVA. *Mit dem Förster im Wald.* [online]. © 2016a [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.silviva.ch/app/download/10217879997/Bildung%20Schweiz.pdf?t=1450190199>

SILVIVA. *Schüler bewirtschaften ihr eigenes Waldstück.* [online]. © 2016b [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.silviva.ch/f%C3%B6rsterwelt/>

SILVIVA. *Strategie der Stiftung SILVIVA.* [online]. © 2016c [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: http://www.silviva.ch/app/download/10250506397/20141208_SILVIVA_Strategie_d_f%C3%BCr%20extern.pdf?t=1458651554

SILVIVA. *Zertifikatslehrgang Forstliche Waldpädagogik.* [online]. © 2016d [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.silviva.ch/weiterbildung/zertifikatslehrgang-forstliche-waldp%C3%A4dagogik/>

SKOGEN I SKOLAN. *Learn with Forest in School.* [online]. [2013] [cit. 2016-05-20]. Dostupné z: http://www.skogeniskolan.se/sites/skogeniskolan.se/files/files/pages/skogeniskolan_eng_version.pdf

SKOGEN I SKOLAN. *Historik.* [online]. [2015] [cit. 2016-05-20]. Dostupné z: <http://www.skogeniskolan.se/om-oss/historik>

SKOGEN I SKOLAN. *About the Forest in School.* [online]. © 2016 [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.skogeniskolan.se/about-the-forest-in-school>

SWEDISH FOREST AGENCY. *Swedish Statistical Yearbook of Forestry 2014.* [online]. 2014 [cit. 2016-05-20]. ISBN 978-91-87535-05-5. Dostupné z: [http://www.skogsstyrelsen.se/Global/myndigheten/Statistik/Skogsstatistisk%20%C3%A5rsbok/01.%20Hela%202014%20-%20Entire%202014/Skogsstatistiska%20%C3%A5rsboken%202014%20\(hela\).pdf](http://www.skogsstyrelsen.se/Global/myndigheten/Statistik/Skogsstatistisk%20%C3%A5rsbok/01.%20Hela%202014%20-%20Entire%202014/Skogsstatistiska%20%C3%A5rsboken%202014%20(hela).pdf)

SWEDISH FOREST AGENCY. *Manuals about Case Forest pedagogy.* [online]. [2016] [cit. 2016-05-20]. Dostupné z: <http://www.skogsstyrelsen.se/Projektwebbar/caseforest/Teacher-courses/Manuals/>

TEREZA. *Program les ve škole.* [online]. © 2016 [cit. 2016-06-07]. Dostupné z: <http://lesveskole.cz/cz>

THE UNIVERSITY OF EDINBURGH. *Outdoor and Environmental Education.* [online]. 26. 5. 2016 [cit. 2016-05-28]. Dostupné z: <http://www.ed.ac.uk/education/institutes/etl/outdoor-education>

ÚSTAV PRO HOSPODÁŘSKOU ÚPRAVU LESŮ BRANDÝS NAD LABEM. *2009–2010 CASE FOREST – Pedagogic Towards Sustainable Management.* [online]. 19. 11. 2015 [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: <http://www.uhul.cz/nase-cinnost/dalsi-cinnost/prehled-projektu/556-case-forest-pedagogic-towards-sustainable-management>

VANČURA, KAREL. *Ministerské konference o ochraně lesů v Evropě, 1997-2007. Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem.* [online]. 2008 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: http://www.uhul.cz/images/NLP/1Podklady/4_Evropske_souvislosti/Ministerske_konference_pro_web.pdf

VANČURA, KAREL. *Lesní hospodářství Rakouska, Lesnická práce: časopis pro lesnickou vědu a praxi.* [online]. 2009, roč. 88, č. 3. ISSN 0322-9254. Dostupné z: <http://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-88-2009/lesnicka-prace-c-3-09/lesni-hospodarstvi-rakouska>

VAŠIČKOVÁ, PAVLÍNA. Legislativní rámec lesní pedagogiky v ČR. In *Úvod do ekologie lesa a lesní pedagogiky pro učitele přírodopisu a environmentální výchovy*, Machar, Ivo et al. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 2009. ISBN 978-80-244-2357-9. Část 2, Úvod do lesní pedagogiky. s. 79–80

WALD SCHWEIZ. *Kommunikation mit Nebenwirkungen. Wald und Holz.* [online]. 2012 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: http://www.wvs.ch/fileadmin/user_upload/Zeitschriften/Archiv_WuH/2012/WH0912_archiv.pdf

WALDPÄDAGOGIK IN ÖSTERREICH. *Waldkindergärten.* [online]. 2014 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.waldpaedagogik.at/waldkindergaerten.html>

WALDPÄDAGOGIK IN ÖSTERREICH. *Über Waldpädagogik.* [online]. © 2016 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://www.waldpaedagogik.at/wp_detail.html

WIKIPEDIA: THE FREE ENCYCLOPEDIA. *Lesná pedagogika.* [online]. 2001-a [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: https://sk.wikipedia.org/wiki/Lesn%C3%A1_pedagogika

WIKIPEDIA: THE FREE ENCYCLOPEDIA. *Lesní mateřská škola.* [online]. 2001-b [cit. 2016-02-15]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Lesn%C3%AD_mate%C5%99sk%C3%A1_%C5%A1kola

WIKIPEDIA: THE FREE ENCYCLOPEDIA. *Wald in Deutschland.* [online]. 2001-c [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Wald_in_Deutschland

WOJTYLOVÁ, LUCIE. Naplňování EVVO v oblasti lesního hospodářství na příkladu státního podniku Lesy České republiky. In *Úvod do ekologie lesa a lesní pedagogiky pro učitele přírodopisu a environmentální výchovy*, Machar, Ivo et al. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 2009. ISBN 978-80-244-2357-9. Část 2, Úvod do lesní pedagogiky. s. 87–88

ZADURA, JACEK. Práce s veřejností u Státních lesů v Polsku. *Lesnická práce: časopis pro lesnickou vědu a praxi.* [online]. 2010, roč. 89, č. 10. ISSN 0322-9254. Dostupné z: http://lmda.silvarium.cz/search/i.jsp?pid=uuid:17f63f3c-1e0e-47a3-90ed-6c99df079585#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:f8c57cf3-c55d-11e4-ac60-001b63bd97ba

ZERTIFIKAT WALDPÄDAGOGIK. *Bundesweites Zertifikat Waldpädagogik.* [online]. [2015] [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: www.zertifikat-waldpaedagogik.de

ZERTIFIKAT WALDPÄDAGOGIK. *Zertifikat Waldpädagogik.* [online]. 2016 [cit. 2016-05-17]. Dostupné z: <http://www.xn--zertifikat-waldpaedagogik-b8b.de/>

Seznam zkratek

AG	– Aktiengesellschaft
ALEA	– Agentúra pre podporu lesníckych a ekologických aktivít
Apod.	– a podobně
Atd.	– a tak dále
BEAGLE	– Biodiversity Education and Awareness to Grow a Living Environment
CLOtC	– Council for Learning Outside the Classroom
EP	– environmentální poradenství
EU	– Evropská unie
EUR	– euro
EVVO	– environmentální vzdělávání, výchova a osvěta
FAO	– Food and Agriculture Organization of the United Nations
FCN	– Forest Communicators Network
FEI	– Forest Education Initiative
FEN	– Forest Education Network
FFA	– Finish Forestry Association
LEAF	– Learning About Forest
LČR	– Lesy České republiky, s. p.
LP	– lesní pedagogika
MŠ	– mateřská škola
NLC	– Národní lesnické centrum
OSN	– Organizace spojených národů
OWL	– Outdoor and Wood Learning
PAWS	– Pädagogische Arbeit Im Wald
PAWSMED	– PAWS Mediterranean
RVP ZV	– rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
SLP ČR	– Sdružení lesních pedagogů České republiky
SLŠ Hranice	– Střední lesnická škola Hranice
SRN	– Spolková republika Německo
SŠ	– střední škola
TANAP	– Tatranský národný park
TUH	– trvale udržitelné hospodářství

TUR	– trvale udržitelný rozvoj
UNECE	– The United Nations Economic Commission for Europe
ÚHÚL	– Ústav pro hospodářskou úpravu lesů
YPEF	– Young People in European Forests
ZŠ	– základní škola

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Tabulka plynulého učení (Cornell, 2012, s. 42 a 43)

První fáze: Probuzení nadšení

Hodnota: Hravost a bdělost

Přínos: Vychází z touhy dětí hrát si.

Vytváří nadšenou atmosféru.

Dynamický začátek vyvolá pocit: „Tohle nás baví.“

Rozvíjí plnou bdělost, překonává pasivitu.

Podporuje aktivní zapojení hráčů.

Upoutává pozornost (minimalizuje kázeňské problémy).

Navazuje vztah mezi vedoucím a účastníky.

Vytváří dobrou skupinovou dynamiku.

Poskytuje směr a strukturu.

Připravuje na pozdější soustředěnější činnosti.

Druhá fáze: Zaměření pozornosti

Hodnota: Vnímavost

Přínos: Rozšiřuje záběr pozornosti.

Zaměřením pozornosti prohlubuje uvědomění.

Pozitivně usměrňuje nadšení vytvořené v první fázi.

Rozvíjí pozorovací schopnosti.

Zklidňuje mysl.

Rozvíjí vnímavost k jemnějším zážitkům z přírody.

Třetí fáze: Přímý prožitek

Hodnota: Pohlčení zážitkem

Přínos: Lidé se nejlépe učí vlastním objevováním.

Umožňuje přímé, prožitkové, intuitivní pochopení.

Podporuje úžas, vcítění a lásku.

Rozvíjí osobní zaujetí pro ekologické myšlenky.

Čtvrtá fáze: Sdílení inspirace

Hodnota: Idealismus

Přínos: Vyjasňuje a posiluje osobní zážitky.

Staví na nadšené atmosféře.

Představuje inspirativní vzory.

Posiluje spojení mezi vrstevníky.

Vytváří soudržnost ve skupině.

Dává vedoucímu zpětnou vazbu.

Umožňuje vedoucímu předávat inspiraci vnímavému publiku.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Ing. Petra Zátopková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PaedDr. Alena Jůvová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Lesní pedagogika v mezinárodní perspektivě
Název v angličtině:	Forest Pedagogy in International Perspective
Anotace práce:	Předkládaná bakalářská práce se věnuje vymezení pojmu lesní pedagogika, definování její koncepce, hlavních cílů a cílových skupin a dalších souvisejících pojmů. Popisuje stav lesní pedagogiky ve vybraných zemích Evropy a způsoby její realizace. Následně jsou tyto informace srovnávány a vyzvednuty zvláštnosti lesní pedagogiky v jednotlivých zemích. Jsou také zmíněny možnosti inspirace pro českou lesní pedagogiku.
Klíčová slova:	lesní pedagogika, koncepce lesní pedagogiky, hlavní cíle lesní pedagogiky, certifikace lesních pedagogů, zážitková pedagogika, environmentální edukace, Joseph Cornell
Anotace v angličtině:	The presented thesis deals with definition of forest pedagogy concept, its main goals and target groups and other related concepts. It describes situation of forest pedagogy in chosen European countries and ways of its realization. Afterwards are these data compared and pointed out unordinary forest pedagogy activities in particular countries. There are also mentioned possibilities of inspiration for Czech forest pedagogy.
Klíčová slova v angličtině:	forest pedagogy, concept of forest pedagogy, main goals of forest pedagogy, certification of forest pedagogues, experience pedagogy, environmental education, Joseph Cornell
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Tabulka plynulého učení
Rozsah práce:	69 stran + 2 strany příloh vázaných v práci
Jazyk práce:	Český jazyk